

SON CİHAN PADİŞAHLARI 1617-1703

ZİYA NUR AKSUN

Yayına Hazırlayan
Erol Kılınç

© / otukennesriyat

YAYIN NU: 886

KÜLTÜR SERİSİ: 463

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-828-5

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: 2011

2. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul

Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Kapak Tasarımı: Ötüken

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: CB Matbaacılık

Baskı: Ötüken Neşriyat AŞ

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 Beyoğlu-İstanbul

Tel: (0212) 251 03 50

Sertifika Nu: 49269

İstanbul - 2025

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Ziya Nur Aksun: 29 Mayıs 1930'da Konya'da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimi Konya'da yaptıktan sonra Ankara'ya giderek 1955 yılında Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. İlerleyen yıllarda İstanbul'a yerleşen Z. N. Aksun, dönemin önde gelen aydınlarıyla ortak bir muhit teşkil etmiştir. Eserlerinden daha çok sohbetleriyle tanınmıştır. Osmanlı ve İslam tarihi hakkında geniş bilgisiyle, günlük siyasetimizin muhtelif gelişmelerini sağlam bir tarih muhakemesiyle değerlendirmesiyle, Osmanlı-Türk devlet telakkisi hakkındaki efsunkâr tespitleriyle, çevresinde toplanan her zümreden münevverleri ve gençleri etkilemiştir. Dündar Taşer ve Erol Güngör ile memleket meseleleri ve millî düşünce etrafında yaptığı sohbetleri, Dündar Taşer'in vefatını müteakip derlemiş ve 1974 yılında Z. N. rumuzu ile fikir hayatımıza kazandırmıştır. *Dündar Taşer'in Büyük Türkiyesi* adıyla yayınlanan bu eser Türk okuyucusunun büyük alakasını celp etmiş ve kısa zamanda altı baskısı yapılmıştır (12. Baskı, Mart 2015). İslam Tarihi hakkında Filibeli Ahmet Hilmi'nin eserini ele alarak ve genişleterek yazdığı eser (3 cilt, 5. Baskı, Aralık 2014) bugün halen aşılammıştır. *Diriliş* dergisinde Z. N. rumuzuyla yazılmış makaleler neşreder. 1965'ten 1976 yılına kadar 7000 cilde yakın Osmanlı tarihi kaynaklarını tetkik eden Ziya Nur büyük bir *Osmanlı Tarihi* yazmak istemiş, fakat talih müsaade etmemiştir. 1976 yılında geçirdiği felç neticesinde konuşma ve yazma melekelerini kaybetmiştir. Sözü geçen *Osmanlı Tarihi* (6 cilt, 2. Baskı, Ocak 2010) yayınevimiz tarafından son haliyle neşredilmiştir. Ziya Nur Bey, tarihçiliğinin yanı sıra çağdaş Avrupa düşünce ve siyasetini yakından takip eden, güzel sanatlarda, bilhassa ressamlıkta kabiliyetli, şiir ve musikimize hayran bir mütefekkidir. Evinde muhafaza ettiği yağlıboya tabloları bir sergi açacak evsafa ve çokluktadır. Ziya Nur Aksun 6 Eylül 2010 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir. Yirminci yüzyılın ikinci yarısının önemli âlim ve aydınlarından olan Z. N. Aksun, Osmanlı ve İslam Tarihi sahalarında çalışmış, bir kısmını tamamlayamadığı eserleriyle birlikte, ele aldığı dönemi okuyucuya bütün teferruatıyla yaşatmıştır.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	15
------------	----

BİRİNCİ MUSTAFA HAN

I. Mustafa'nın Tahta Çıkışı ve İndirilmesi	17
Ve İndirilmesi.....	18

SULTAN II. OSMAN HAN

II. Osman'ın Tahta Çıkışı	20
İstanbul'da Kuyruklu Yıldız Görülmesi	23
Genç Osman'ın İlk İcraatları	24
Osmanlı-Safevî Barışı (26 Eylül 1618/6 Şevval 1027).....	24
Bohemya Protestanlarının Osmanlı Devleti'nden Yardım İstemeleri.....	26
Avrupa Devletleri ile İlişkiler	27
İstanköylü Ali Paşa'nın Sadrazamlığa Getirilmesi	28
İskender Paşa'nın Lehliler'e Karşı İlk Zaferi.....	29
Floransalı Korsanların Cezalandırılması	32
Slovakya'nın Zaptı.....	33
Şehzade Mehmed'in Siyaset Ettirilmesi	33
Haliç ve Boğaz'ın Donması	34
Lehistan (Hotin) Seferi Sebepleri	34
Gelenekler ve Genç Padişahın Tutumu	36
Osmanlı'nın Baltık Denizi'ne Çıkma Projesi	36
Dönüş.....	48
Genç Osman'a Karşı Yeniçeri ve Sipahilerin Ayaklanması	49
"Hâile-i Osmaniye" (Genç Osman Olayı) (18-19 Mayıs 1622).....	56
II. Osman'ın Öldürülmesi.....	64

SULTAN I. MUSTAFA HAN

Sultan Mustafa Hân-ı Evvel (İkinci Saltanatı) (1622-1623 M./1031-1032 H.)	73
I. Mustafa'nın İkinci Defa Tahta Çıkışı	73
Kapu Ağası'nın İçoğlanları Tarafından Parçalanması	73
Mere Hüseyin Paşa'nın Sadarete Getirilmesi.....	74

Sultan I. Mustafa'nın Cuma Selâmlığı	76
Karadeniz Donanmasının Zafer Şenlikleriyle Dönmesi.....	77
Sultan Osman'ın Katillerinin İdamları.....	78
Yabancı Elçilerin Ziyaretleri	83
Anadolu İsyanı Hakkında Hükûmete Korkunç Haberler Gelmesi.....	84
Mere Hüseyin Paşa'nın Azli ve Kemankeş Kara Ali Paşa'nın Sadareti	85
I. Mustafa'nın İkinci Hal'i	87

SULTAN IV. MURAD HAN GAZİ
SULTAN MURAD-I RÂBİ HAN GÂZİ
(1623-1640 M./1032-1049 H.)

Dördüncü Murad'ın Cülûsu.....	90
Bağdad'ın İhanet Yüzünden Düşmesi	92
Abaza Paşa Mağlûbiyeti	97
Cennetoğlu Sergerdesinin Kazığa Oturtulması	100
Kırım Meselesi	101
Boğaz'a Kazak ve Yakut Şaykalarının Tasallutu.....	103
Tunus, Cezayir, Fas ve Afrika'da Osmanlı Hâkimiyeti	104
Çerkes Mehmed Paşa'nın Vefatı	105
Bağdad'ın Muhasarası Hazırlıkları ve İran Cephesinde Savaş	105
Akçe Meselesi	107
Karadeniz'de Karaharman Zaferi	107
Veba Salgını	107
Bağdad Kuşatmasının Kaldırılması	108
Osmanlı Padişahının Orta Asya Türkleriyle Alâkadar Olması.....	112
Erzurum'un Muhasarası	114
Hindistan Türk-Moğol Prensini Yardım İsteği	116
Şah Abbas'ın Ölümü	116
Abaza Mehmed Paşa'nın Teslim Olması	117
Büyük Mutasavvıf Şeyh Azîz Mahmud Hüdâî Efendi'nin Ölümü	119
Yemen ve Kırım'da Karışıklıklar	119
Fransız Elçisi	120
Bağdad Seferine Çıkılması	120
Bağlılıklarını Sunanlar	121
Mihribân Zaferi (5 Mayıs 1630)	
ve Hemedan'ın İşgali.....	122
Başarısız Bağdad Kuşatması.....	124
Sel Felâketi	127
Kâbe'nin 11. Defa Yenilenmesi	127
Akdeniz'de ve Karadeniz'de Harekât	128

Zorbaların Saray Baskını	129
Hüsrev Paşa'nın Ölümü	135
IV. Murad'ın Yeniçeri ve Sipâhi Ocaklarını Sindirmesi	137
“Gel berü topal zorba-başı!”	140
Zabıtname	145
Zorbaların Katledilmesi	148
Dürzî Emîri Fahreddin Paşa ve Oğulları	150
Büyük İstanbul Yangını	150
Tütün Yasağı ve Kahvelerin Kapatılması	151
Mutasavvıflar ve Müteşşeriler (=Kadıızâdeliler)	153
Van Seferi	153
IV. Murad'ın Bursa Ziyâreti	154
Şeyhülislâm Ahizâde	
Hüseyn Efendi'nin İdamı	155
Lehistan'la Barış Anlaşmasının Yenilenmesi	156
Nef'i'nin İdamı	157
Revan'ın Fethi	158
“...Burası padişah kal'asıdır, atla çıkılmaz.”	158
Erzurum'a Törenle Giriş	159
Revan Önlerinde	160
Revan'ın Düşmesi	163
Vak'a-i Erdelân (Erdelân Olayı)	164
Rakoçi'nin Macar Krallığı'na Getirilmesi	164
Azak Kalesi'nin Düşmesi	165
Bağdad'ın Fethi	167
Bağdad'a Türk Nüfus İskânı	175
Kasr-ı Şirin Anlaşması (17 Mayıs 1639)	175
Sultan Murad'ın Ölümü	176

SULTAN İBRAHİM HAN (1640-1648 M./1049-1058 H.)

Sultan İbrahim'in Cülûsu	182
Avrupa Devletleriyle Mevcut Anlaşmaların Yenilenmesi	183
Sadrazam Kemankeş Kara Mustafa Paşa'nın İcraatı	184
Şehzade Mehmed'in Doğumu	186
Azak Kalesi'nin Geri Alınması	186
İlk Müsadere Olayı	187
Hüseyn Paşa'nın Öldürülmesi	188
Sadrazam Kara Mustafa Paşa	190
İslâm Giray'ın Kırım Hanı Tayin Edilmesi	192

Osmanlı-Avrupa Münasebetleri	193
Girit Seferi.....	194
Hanya'nın Alınması	195
Venedikliler'in Bozcaada'ya Asker Çıkarması ve Resmo'nun Fethi.....	200
Venedik-Malta-Papalık Donanmalarının Mağlûp Edilmesi.....	202
Vardar Ali Paşa'nın İdamı.....	203
Büyük İstanbul Zelzelesi.....	204
Çanakkale Boğazı'nın Ablukaya Alınması	204
Kandiye Kuşatması.....	204
Kösem Sultan	206
Sultan İbrahim'in Hal'i	208
Sultan İbrahim Han Hakkında	213

IV. MEHMED HAN SULTAN EL-GÂZÎ MEHMED HAN-I RÂBÎ (1648-1687 M./1058-1099 H.)

IV. Mehmed'in Cülûsu	217
Sultan Ahmet Cami Vak'ası	217
Avrupa ve Asya Devletleri Elçilerinin Kabûlü.....	222
Gürcü Abdünnebi'nin İstanbul Üzerine Yürümesi	223
İkinci Kandiye Kuşatması.....	225
Melek Ahmed Paşa'nın Sadareti	225
Girit'e Yardım Gönderilmesi	227
İstanbul'da Esnaf ve Halk Hareketi ve Kösem Sultan'ın Öldürülmesi ..	228
“...Bir kötü can için din ve devlete ve ibâdullaha sû'-i kasd etmek olur mu?”	231
Kadızzâde	233
Tarhuncu Ahmed Paşa'nın Sadareti	234
Çanakkale Boğazı Açıklarında Deniz Zaferi (Mayıs 1654)	238
Kırım Hanı'nın Akınları ve Rusya'nın Lehistan'la Paylaşılması Projesi.....	238
İbşir Paşa'nın Sadareti	239
Vak'a-i Vakvâkiye (4 Mart 1656).....	241
Sadaret Değişiklikleri	242
Donanmanın Bozulması.....	243
Şeyhülislam Mes'ud Efendi'nin İdamı	243
Köprülü Mehmed Paşa'nın Sadarete Getirilmesi (15 Eylül 1656)	244
Rum Ortodoks Patriğinin İsyân Kışkırtıcılığı ve Asılması (1657)	246
Bozcaada ve Limni'nin Geri Alınması (31 Ağustos 1657).....	247
Prens Rakoczy'nin Azledilmesi.....	248
Köprülü'nün Rakiplerini Ortadan Kaldırması	249
Konotop Zaferiyle Rus Ordusunun İmhâsı (12 Temmuz 1659)	252

Erdel Prensi Rakoçi'nin Öldürülmesi ve Varat Kalesinin Alınması (22 Temmuz 1661)	252
Büyük İstanbul Yangını ve Yenicami'nin Yeniden İnşası	254
Köprülü Mehmed Paşa'nın Ölümü	255
Erdel Muvaffakiyeti	256
Uyvar Kalesi'nin Fethi (24 Eylül 1663)	257
Novigrad'ın Fethi	261
Avrupa'nın Telâşi ve Yardımlaşması.....	262
Vasvar Anlaşması (10 Ağustos 1664)	265
Viyana'da Türk Sefâret Heyetinin Etkileri.....	265
Fransa'nın İkiyüzlülüğü	266
Girit Adası'nın Fethi	266
Lehistan Seferi ve Bucaş Anlaşması.....	270
Ukrayna Seferi.....	274
Köprülü Fâzıl Ahmed Paşa'nın Vefatı	276
Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın Sadrazam Olması.....	277
İzvança (Zorawno) Anlaşması (27 Ekim 1676).....	278
Osmanlı-Rus Sulhü	278
Fransa'nın Özür Dilemesi	282
Tökeli İmre'nin Macar Krallığı Meselesi	284
Osmanlılar'a Karşı Avrupahlar'ın Dayanışması.....	287
İkinci Viyana Mağlûbiyeti (1683)	288
Kara Mustafa Paşa'nın İdamı	294
Osmanlılar'ın Altı Cephede Bütün Avrupa'ya Karşı Savaşları.....	295
Budin'in Muhasaradan Kurtulması	296
Venediklilerin Dört Yeni Cephe Açmaları.....	298
Lehistan Cephesi.....	298
Uyvar, Bujon Kalelerinin Düşmesi.....	298
Budin'in Düşmesi ve Macaristan'ın Elden Çıkması.....	299
Mohaç Bozgunu	302
İşyan	303
IV. Mehmed'in Tahttan İndirilmesi	303

SULTAN II. SÜLEYMAN HAN
SULTAN SÜLEYMAN HÂN-I SÂNÎ
(1687-1691 M./1099-1102 H.)

II. Süleyman'ın Cülûsu	308
Zorba Askerlerin Ortadan Kaldırılması (Mart 1688)	309
Eğri Kalesinin Vire ile Düşmana Teslimi (14 Aralık 1687)	313
İsmail Paşa'nın Azli.....	314

Kamaniçe Kalesinin Muhasaradan Kurtarılması	314
Belgrad'ın Düşmesi	315
Venedikliler'in Başarısız Eğriboz Kuşatması.....	316
Kırım Hanı Selîm Giray'ın Ur Zaferi	317
Türk Dünyasındaki Dayanışma Şuurunu	
Belgeleyen İki Hükümdar Mektubu	317
Avusturya Cephesinde Ehliyetlilikler, Mağlûbiyetler ve Çekilişler	318
Köprülü Fâzıl Ahmed Paşa'nın Sadrazamlığı ve Düzenlemeleri	320
Belgrad'ın Geri Alınması.....	321
Mısır Çarşısı Yangını	323
Avlonya'nın Geri Alınması.....	323
II. Süleyman'ın Ölümü.....	324

SULTAN II. AHMED HAN SULTAN AHMED HÂN-I SÂNÎ (1691-1695 M./1102-1106 H.)

II. Ahmed'in Edirne'de Cülûsu	327
Fâzıl Mustafa Paşa'nın Şehâdeti.....	328
Sadaret Değişiklikleri	332
İngiltere ve Felemenk'in Sulh Talebi.....	332
Venedikliler'in Hanya Muhasarası	333
Lehistan Cephesinde Zaferler	334
İngiltere ve Felemenk'in Barış İsteklerinin Reddi.....	335
Sadrazamın Divan Üyesini Savunması ve Azli;	
Devlet Adamlığı Örnekleri.....	335
Büyük İstanbul Yangını	336
Nemçe'nin Belgrad Kuşatmasının Çözülmesi.....	337
Venedik'in Dalmaçya Cephesindeki Hareketi	339
Varadin Muhasarası.....	339
Venedik Cephesi: Sakız Kalesinin Düşmesi	340
Sultan II. Ahmed'in Ölümü	341
Sultan II. Ahmed'in Şahsiyeti	341

SULTAN II. MUSTAFA HAN SULTAN EL-GÂZÎ MUSTAFA HÂN-I SÂNÎ (1695-1703 M./1106-1115 H.)

II. Mustafa'nın Cülûsu	343
Sakız'ın Geri Alınması	344
Sürmeli Ali Paşa'nın Azledilmesi.....	346
Lippa Fethi ve Lugoş Zaferi	347
Zeytinburnu Zaferi.....	349

Azak Zaferi	349
Avusturya Ordusunun Mağlûp Edilmesi	350
I. Petro	352
Azak'ın Düşmesi	352
Mezomorta Hüseyin Paşa'nın Deniz Muvaffakiyetleri	353
Zenta Fâciası	354
Karlofça Anlaşması (26 Aralık 1699)	357
Osmanlı-Rus Sulhü	365
Sulhün Ardından Alınan Tedbîrler	366
Bir Yangın Daha	368
Edirne Vak'ası ve II. Mustafa'nın Hal'i	368

SUNUŞ

Cihan İmparatorluğu olarak varlığını yaklaşık 20 milyon kilometrekarelik bir coğrafya üzerinde sürdürmekte olan Devlet-i Aliyye (Yüce Devlet)'in 17. yüzyıl kaplayan 86 yıllık 8 padişah döneminin olaylarını ele alan bu kitap da Üstad merhum Ziya Nur Aksun'un eserinden aktarıldı.

Görülecektir ki, her türlü karışıklık ve sarsıntılara rağmen hala Yüce Devlet bir cihan imparatorluğu olarak hükmünü yürütmektedir. Devlet, tabii sınırlarını çok aşmıştır, buna rağmen dünyanın birbirinden uzak köşelerinde asayiş sağlama ve ülkeleri zapt-ü rabta bağlamak için ordular sevk etmekte, donanmalar yüzdürmektedir.

Bunların yanı sıra Osmanlıların Batı Avrupa'ya sıkıştırdığı Hristiyan dünya-sı, keşiflerle ele geçirilen sömürgelerin servet ve zenginlikleriyle günden güne güç kazanmaktadır. Rusya ise, Osmanlı aleyhine emeller beslemekte, Orta Asya'ya doğru Osmanlı'yı kollayarak ilerlemesini ve yayılmasını sürdürmektedir.

Bunların Papa'nın önderliğiyle ittifak etmeleri ve hep beraber Osmanlı üzerine çullanmaları, Osmanlı devlet adamlarının gösterdikleri zaafardan faydalanmaları, asrın sonunda 16 yıllık bir savaş dönemini tarih sahnesine çıkarmıştır ki, Yüce Devlet, her türlü zaafa, sıkıntıya katlanarak, denizlerde ve karalarda aynı anda birkaç cephe, birden fazla devletlerle savaşmak zorunda kalmış, bu, yıllar süren ölümcül mücadelenin sonunda artık zirvedeki konumunu yitirmeğe başlamıştır.

Hammer bu savaşların sonucunun "Türk korkusunu Avrupa muhayyilesinden kaldırdığını, onların yenilebilecekleri ve ellerinden toprak alınabileceği hususunu mümkün gösterdiğini" yazmaktadır. Tarihçinin şu ifadesi, Avrupa'da yüzyıllarca dehşet salan Osmanlı kudretinin, ruhları saran heybetine işaret etmekte, bunun büyüklüğünü anlatmaktadır.

Türkler, 16 sene boyunca hemen bütün Avrupa Hristiyan gücüne karşı harp etmişlerdir. Bu savaşlar 6 cephe, denizlerde ve karalarda bütün bir Avrupa devletleri ittifakına karşı, Yüce Devlet'çe tek başına yürütülmüştür.

Bu, şimdiye kadar tarihin kaydetmediği bir kudret örneğidir. Çünkü Roma parça parça olan, Akdeniz site devletlerini birer birer ele geçirmiş, büyük imparatorluğunu böyle kurmuştur.

Yakın zamana kadar üzerinde güneş batmayan bir imparatorluk sayılan İngiltere ise, yalnız koloni muharebeleriyle ün salmış, bir Avrupa devletine karşı hiçbir zaman müttefiksiz harbe girmemiştir.

Rusya ise Asya genişlemesini daima küçük devletlere karşı yapmış; bize ve Almanlara karşı daha sonra kazandığı başarıları ise, daima müttefiklerle sağlamıştır. İkinci Dünya Harbi'ndeki son ve en büyük genişlemesini ise, büyük Anglo-Amerikan yardımı ve elde bulundurduğu geniş kara ordusu sayesinde sağlayabilmiştir. Avrupa'nın ortasına kadar ilerlemesini, müttefiklerinin yardımı kadar büyük olan gâfletlerine borçludur.

Bugüne kadar gelen bütün bu büyük istilâ hareketleri değerlendirildiği ve Osmanlıların ortaya çıkışından sonuna kadar cereyan eden savaşlarla karşılaştırıldığında, Devlet-i Aliyye'nin, tarihin şimdiye kadar kaydettiği en kudretli devlet olduğu hükmüne varılır. Çünkü Osmanlılar Avrupa'ya adımlarını atuklarından itibaren daima bir devletler topluluğuna karşı tek başlarına çarpışmışlar ve asırlarca galip gelmişlerdir. Onlardan sonra, böyle bir kudreti ve devleti tarih kaydetmemiştir. İşte 17. yüzyılın sonlarında 16 sene süren, Türkleri kıtadan atmak gibi büyük gayelerle harekete geçen bütün Avrupa ile 6 cephede yapılan muharebeler, toprak kayıplarımıza rağmen durdurulmuş; Hristiyan tasavvurlarının imkânsız olduğu bir kere daha ortaya konmuştur.

Velhasıl bu kitap bu gözle okunmalı ve tarihimiz hakkındaki kanaatlerimiz bu bakış açısı ile oluşturulmalıdır.

Bizim tarafımızdan kitaba resimler eklendi, başlıklar kondu, dizin yapıldı. Okuyucuya, millî tarihimizin anlaşılır kılınması için, kolaylaştırılmış ve rahat bir metin halinde sunulmağa çalışıldı. Bazı ağır görülecek metinler günümüz Türkçesine uygun halde verildi. Bazıları ise değiştirilmeğe kıyılmadığından belirli tabir ve söyleyişler parantez içinde açıklanarak anlama zorluğunu ortadan kaldırmağa çalıştık.

Faydalı olması dileğiyle.

Yayına Hazırlayan
Erol Kılınç

BİRİNCİ MUSTAFA HAN

Sultan Mustafa Hân-ı Evvel
(İlk Saltanatı)
(1617-1618 M./1026-1027 H.)

I. Mustafa'nın Tahta Çıkışı ve İndirilmesi

Sultan Ahmed Han'ın vefatından sonra, Osmanlı hanedanının en yaşlı üyesi olarak, kardeşi Sultan Mustafa "*cihan saltanatı*"na oturdu (22 Kasım 1617/23 Zilka'de 1026). Bundan böyle saltanat makamındaki değişikliklerde genellikle bu usûl uygulanmıştır. Devlet-i Aliyye'nin kuruluşundan beri 14 padişah "*hatt-ı neseb-i amudî*" (dikey soy zinciri) denilen tarzda babadan oğula intikal yoluyla saltanata geçmişlerdi. Bu defa ise *ekberiyet*, yani *en büyük evladın geçmesi usulü* tatbik ediliyordu. Sultan Mustafa işte bu "*ekberiyet*" esasına uyularak "*erbâb-ı hall-ü akd*" (iş bitiriciler) ve "*ayan-ı devlet*" (devlet ileri gelenleri) tarafından tahta oturtuldu.

Saltanat usulündeki bu değişiklik hakkında Osmanlı kaynaklarında açık malûmat bulunmamakta, genel olarak Sultan I. Ahmed'in veraset usulünü değiştirdiği ifade edilmektedir. Bu hususta çeşitli rivayetler de mevcuttur. Bunlardan birine göre Sultan Mustafa'nın tahta geçmesi, başlarında Şeyhülislâm Es'ad Efendi ve saltanat makamı Sofu Mehmed Paşa'nın bulunduğu bir kısım devlet ricalinin arzusu yahut "*el çabukluğu*"dur. Diğer, sonraları siyaset sahnesinde büyük nüfuz sahibi olacak olan Kösem Mâhpeyker Sultan'ın bir düzenidir. Bu rivayete göre, Kösem Sultan, I. Ahmed'in diğer hasekisi Mahfirûz Sultan'ın oğlu olan Şehzade Osman'ı saltanattan mahrum edebilmek ve kendi oğullarından Şehzade Murad'ı tahta çıkarabilmek için bu işi desteklemiş; hattâ bunu adamları vasıtasıyla temin etmiştir. Bu rivayetler üzerinde fazla bir şey söylemek ve fikrî spekülâsyonlara girmek abes görünmektedir.

Sultan Mustafa tahta oturunca, geleneğe göre Eyüp Sultan'a gidilerek taklîd-i seyf (=kılıç kuşanma) merasimi yapılmış; büyük atalarının türbeleri ziyaret edilmiş; askere 300 milyon akçe tutan cülûs bahşişi verilmiştir. Kısa süren bu birinci saltanatı sırasında ancak bazı idarî tayinler yapılmıştır.

SULTAN II. OSMAN HAN

Sultan Osman Hân-ı Sâinî
(Genç Osman)
(1618-1622 M./1027-1031 H.)

II. Osman'ın Tahta Çıkışı

Osmanlı cihan saltanatına geçen bu padişah, henüz 13 yaşını bir kaç ay geçen bir çocuktu. Bununla beraber hususî surette yetiştirilmiş; iyi bir saray terbiyesi görmüş; erkence de gelişmişti. Küçük padişah tahta oturur oturmaz, Şark seferinde bulunan sadrazama, vezirlerle, beylerbeylerine ve bütün askerlerine hitaben bir hatt-ı Hümayûn neşrederek, saltanat usulünde yapılmış olan değişikliğin geleneğe uygun bulunmadığını beyan etmiştir. Hatt-ı Hümayûn şöyle idi:

“Vezir-i azam Halil Paşa, vezirlerim, beylerbeylerim, beylerim, ağalarım, hâssaten bâb-ı hümayûnumun atlı muhafızları ile yeniçeri ağaları, zeâmet ve timar sahipleri ve ulûfe alan bütün askerlerim!

Ba'de's-selâm; işbu hatt-ı hümayunumun ahzında malûmunuz ola ki, Devlet-i Aliyye'nin teessüsünden beri saltanat ve hilâfet pederden evlâda intikal ede gelmiştir. Pederim Sultan Ahmed'in irtilhalinden sonra saltanat kanûn-ı kadîme tevfikân bana tevârûs etmek lâzım gelirken, bizden bir kaç yaş büyük olmasına mebnî, yanlışlıkla merhûmun birâderine verilmiştir. Lâkin Sultan Mustafa ihtiyar-ı zatîsiyle mesâlih-i hükûmetten feragat ve ihtiyar-ı uzlet etmesiyle, bu gün ki, 27 Rebiyülevvelinin guresidir, Allah'ın inayeti ve erkân-ı devlet, âyan-ı memleket ve ahalinin, şeyhülislâm, mevali ve ulemanın, kebir ü sagîr, gani ü fakir bi'l-cümle halkın muvafakati ile cülûs-ı hümayunum vuku bulmuştur. Niyet-i hayriyyem tebaamın asayişini te'mîn, fukarâ ve zuâfâya şefkat etmektedir...”

(Vezir-i azam Halil Paşa, vezirlerim, beylerbeylerim, beylerim, ağalarım, özellikle imparatorluk makamının atlı muhafızları ile yeniçeri ağaları, zeamet ve timar sahipleri ve ulûfe alan bütün askerlerim!

Selamdan sonra; işbu hükümdarlık hattını aldığınızda biliniz ki, Yüce Devlet'in kuruluşundan beri saltanat ve hilâfet pederden evlâda intikal ede gelmiştir. Pederim Sultan Ahmed'in ölümünden sonra saltanat öteden beri gelen kanuna (prensibe) uygun olarak bana miras kalmak lâzım gelirken, bizden bir kaç yaş büyük olmasına dayanılarak, yanlışlıkla

SULTAN I. MUSTAFA HAN

Sultan Mustafa Hân-ı Evvel

(İkinci Saltanatı)

(1622-1623 M./1031-1032 H.)

I. Mustafa'nın İkinci Defa Tahta Çıkışı

Sultan Mustafa'nın ikinci defa tahta çıkışının ikinci günü "Genç Osman" namıyla anılan küçük padişahın hazin akıbetinin hesabını sormak üzere sipahiler ayaklandılar. Osmanlı topluluğunda, payitaht hakkında Sultan Osman'ın katli dolayısıyla uyanan öfke o denli idi ki, yeniçeri ve sipahiler halkın yüzüne bakamaz hâle gelmişler, her taraftan "*Padişah katili*" diye lânet ve tarize uğrar olmuşlardı. Hakîkatte kapıkulu mensuplarının bu cinayette dahilleri yoktu. Onlar genç sultanın "*kılına hata ve halel*" gelmemesini mükerreren Vezir-i azam Kara Dâvud Paşa'ya bildirmişlerdi. Fakat ahali bunu düşünmüyor; kendilerini "Padişah katili" olarak itham ediyordu. Bu itham o günkü Osmanlı toplumunda o kadar fecî bir suç idi ki, gözlerini budaktan sakınmayan Ocak mensupları dahi, kendilerine vurulan lekenin ağırlığı altında eziliyorlar; derin bir vicdan azabı duyuyorlardı.

İşte bu hâlet-i rûhiye iledir ki, 22 Mayıs 1622/1031 günü, sipahiler, Sadrazam Dâvud Paşa'nın konağına hücum ederek:

- "*Sultan Osman'ı ne sebeb ile katleyledin? Biz sana emanet vermiş idik!*"

diye bağırılmışlar ve kendilerine sürülen fecî lekeden kurtulmak istemişlerdi. Kara Dâvud Paşa ise bunlara "*Katli padişah-ı âlem Sultan Mustafa Han fermâniyle*" icra ettiğini söylemiş; buna bir cevap bulamayan zavallı sipahiler de dağılmaktan başka çare görememişlerdir.

Kapu Ağası'nın İçoğlanları Tarafından Parçalanması

Bu hadiseden 20 gün kadar sonra, şehzadelere karşı sûikast düzenlemekle suçlanan kapu ağası, saray İçoğlanları tarafından parçalan-

SULTAN IV. MURAD HAN GAZİ SULTAN MURAD-I RÂBİ HAN GÂZİ (1623-1640 M./1032-1049 H.)

Dördüncü Murad'ın Cülûsu

Sultan Murad Osmanlılar'ın "*cihan tahtı*"na geçtiği zaman, 12 yaşının içinde bulunuyordu. Pederi ve biraderi gibi, o da henüz çocuk denilebilecek bir yaşta, "*devlet-i ebed müddet*"in başına getirildi. Hemen üç padişahın arka arkaya çok genç olarak tahta çıkmaları, son derece karışık bir ortamda bulunulduğundan, devlet için hakikî bir talihsizlik olarak değerlendirilmektedir. Fakat kendisi Sultan Ahmed'in çocuklarının hepsi gibi, olağanüstü vasıflara sahipti. Çok ciddi bir tahsil ve terbiye görmüş; akıl, zekâ ve bedenî kuvvet itibariyle çocuk yaşıyla kıyas kabul etmeyecek surette gelişmişti. Bununla beraber henüz annesi, "Kösem" de denilen, Mâhpeyker Sultan'ın vesayetinde bulunuyordu. "Kösem" lâkabının neye delâlet ettiği bilinmemekle beraber, kuvvetli bir ihtimal olarak saraylıların "efendim" mânâsına kullandıkları "*gûşem*" tâbirini, Rum asıllı olduğu için "*gûsem*" diye telâffuz etmesi dolayısıyla, şehzadeler tarafından verildiği söylenmiştir.

IV. Murad'ın annesi Kösem Mâhpeyker
Valide Sultan'ın temsili bir resmi

SULTAN İBRAHİM HAN (1640-1648 M./1049-1058 H.)

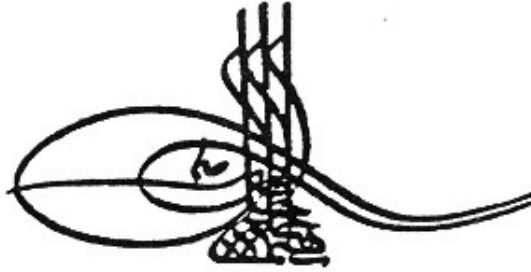
Sultan İbrahim'in Cülûsu

Sultan İbrahim, biraderinin vefatı üzerine, mahbus bulunduğu daireye gelen Kapıağası tarafından Osmanlıların cihan saltanatına davet edilmiştir. Bütün biraderlerinin katledilmeleri dolayısıyla asabı bozuk olan 25 yaşındaki şehzade, bunu ağabeyisinin bir sınaması zannederek imtina etmiş ve:

“Siz bana mekr-ü âl edersiniz; bana taht ve saltanat gerekmez; karında-şım sağ olsun! Benden ne istersiniz?” diye çekimserlik göstermiştir.

Bunun üzerine Valide Sultan tarafından *“hezâr yemîn”* ile ikna edilmiş ve ağabeyinin cenazesi kendisine gösterilmiştir. Cenazenin bulunduğu odadan çıkarken, tekrar geriye dönmüş ve iyice kanaat getirebilmek için yeniden bakmıştır.

Bundan sonra, *çok eski bir Türk usûlü mûcibince, Sadrazam ve Kapıağası tarafından koltuklanarak taht odasına götürülmüş* ise de, merasimin sabahleyin yapılması hususundaki irâdesine uyularak, cülûs sonraya bırakılmıştır. Sonra ellerini kaldırarak Cenab-ı Hakk’a:

Sultan İbrahim Han'ın Tuğrası

“Elhamdülillâh ya Rab ki, benim gibi zayıf kulunu bu makama lâıyk gördün.” diye şükretmiş ve *“Yâ Rab! Eyyâmımda (hükümdarlık günlerimde) ümmet-i Muhammed'i hoş hâl eyle ve birbirimizden hoşnûd eyle.”* diye duâda bulunmuştur.

IV. MEHMED HAN SULTAN EL-GÂZÎ MEHMED HAN-I RÂBÎ (1648-1687 M./1058-1099 H.)

IV. Mehmed'in Cülûsu

Sultan Mehmed Ocak ağalarının ve büyük annesi Kösem Mâhpeyker Sultan'ın içinde bulunduğu bir askerî ayaklanma ile, 7 yaşında olduğu halde, Osmanlı cihan tahtına çıktı (8 Ağustos 1648/18 Recep 1058). Bîat merâsimi “*ma’sûm havf etmesin deyü*” kısa kesildi. “*Padişah-ı nevcivân hazretleri*” cülûsundan sekiz gün sonra Eyüp Sultan’a giderek kılıç kuşandı. Sarı bir libas ve kırmızı bir kaftan giymiş bulunan genç hükümdarın atını büyük imrahor tutuyor; sokaklara dökülen İstanbul ahalisi “*Aleyke avnullah*” sadâlarıyla alkışta bulunuyordu. Küçük hükümdar, bundan iki gün sonra, ihtilâlcı asker reisleriyle komplocu ulemânın elbirliği etmeleri sonucunda, pederinin öldürülüşüne şahid oldu. Bunun çocuk hükümdar üzerinde derin bir tesir oluşturduğu; hattâ pederinin katledilişine karışan 70 kadar kişinin adlarını bir deftere yazdırıp sakladığı, sonradan bunları birer birer ortadan kaldırttığı Naîmâ tarafından rivâyet edilmektedir.

Askerin cülûs bahşîşi için bazı ricalden yardım istendi. Bunlar arasında cuntanın baş tertipçilerinden Abdülazîz Efendi’nin dâmâdî Cinci Hoca da vardı. Hoca bu yardım talebini reddettiği için, yolsuzluk ve rüşvetle temin ettiği servetine el konuldu ve cülûsiye olarak askere dağıtıldı. Bu paralar, ayarı tam olduğundan, uzun zaman “*Cinci akçesi*” namıyla piyâsada tedâvül etmiştir. Cinci Hoca Habeş eyâletine bir memuriyetle sürgün olarak gönderilmiş; fakat Mihâlîç’a gelince burada bir müddet kalmıştır. Bu sırada İstanbul’daki adamlarının lehinde propaganda yapması ve katledilen sultan için Dersaadet’te sesler yükselmesi üzerine yaşaması tehlikeli görülerek, alınan fetvâ ile burada öldürülmüştür (29 Ekim 1648/ 1058).

Sultan Ahmet Cami Vak’ası

Sultan İbrahim’in öldürülmesiyle merkezde işler gittikçe karışmış; devlet hiyerarşisinde, mutlak mânâda emir kulu olması gereken as-

SULTAN II. SÜLEYMAN HAN SULTAN SÜLEYMAN HÂN-I SÂNÎ (1687-1691 M./1099-1102 H.)

II. Süleyman'ın Cülûsu

Sultan Süleyman, 8 Kasım 1687/2 Muharrem 1099' da, ağabeyisi Sultan Mehmed'in asker tarafından yapılan baskı üzerine tahttan indirilmesiyle Osmanlı tahtına oturmuştur.

Cülûsunda 46 yaşında bulunuyor ve senelerden beri sarayın Şimşirlik dairesinde ikamete memuren hapis hayatı sürüyordu. Şehzadelerin Sultan III. Mehmed'den itibaren, taşradaki vilayetlere gönderilmesi usûlü kaldırılmış ve bu genel olarak tenkit edilegelmiştir. Fakat şehzadeler bu mecbûrî ikametleri esnasında, umûmiyetle kitap okumuşlar; bilgi ve malûmatlarını artırmakla meşgûl olmuşlardır. Bu sebeple idarî melekeleri gelişmemekle beraber, noksanı izale edecek malûmâta mecburen düşkünlik göstermişlerdir.

Nitekim yeni sultan da idarî ve askerî hususlarda noksanı bulunmakla beraber, ecdâdının tarihini, onların büyüklüklerini, feragatlerini, mâzideki büyük hükümdarların hareketlerini tedkik etmiş; tahta çıktığında bunları uygulamak için mânen hazırlanmıştı. Onun bu vasıfları, kısa süren saltanatı sırasındaki davranışlarında açıkça görülmektedir.

Sultan II. Süleyman Han

SULTAN II. AHMED HAN SULTAN AHMED HÂN-I SÂNÎ (1691-1695 M./1102-1106 H.)

II. Ahmed'in Edirne'de Cûlûsu

Büyük birâderi II. Süleyman'ın vefatı üzerine, "İttifâk-ı vükelâ" ile Edirne'de Hasoda Köşkü'nde Osmanlı tahtına cûlûs etmiştir (22 Hazîran 1691/25 Ramazan 1102, cuma). 49 yaşında bulunan yeni Sultan, tahtın kendisine nasîb olmasından dolayı Allah'a şükretmiş ve Silâhdar'ın naklettiğine göre "Ben bu sadra tâlib ve râgıb olmayıp me'mûl etmezdim; Hak celle ve alâ hazretleri fazl u kereminden, bu aciz ve nahîf kuluna nasîb eyledi ve bu ni'metin merâsim-i edâ-yi şükrün edemem." demişti. Padişaha usûlen önce Hasodalılar biât etmişler; sonra Sadrazam, Şeyhülislâm ve vükelâ ile sâirleri bağlılık-larını arz etmişlerdir. Asabi bir zât olan Padişah, Nakîbü'l-Eşraf biât ederken, artık ağarmış olan bıyıklarını tutarak, kendisi bu hâle gelinceye kadar nerede olduklarını sormuş; Sadaret kaymakamına, işine mukayyed olmasını bildirmiş; defterdâra îrâd ve masraflara dikkat edip, istikaamet üzere hareket etmesini tenbîh etmiştir. Şu davranışlarıyla Sultan, devlet işleriyle bizzat alâkadar olmak istediğini, vazîfeyi îfâda doğruluk ve adâlete son derece ehemmiyet verdiğini göstermek istemiştir.

Sultan II. Ahmed Han

SULTAN II. MUSTAFA HAN SULTAN EL-GÂZÎ MUSTAFA HÂN-I SÂNÎ (1695-1703 M./1106-1115 H.)

II. Mustafa'nın Cülûsu

SULTAN MUSTAFA, amcası II. Ahmed'in vefatı üzerine, *dünyanın en büyük devleti olmakta devam eden Türkiye'nin* devlet reisliği makamına çıkarıldı. Mevcut şehzadelerin en büyüğü idi ve 31 yaşında bulunuyordu. Gâyet iyi bir tahsîl görmüş; husûsî hocalardan ders alarak, her bakımdan mükemmel yetiştirilmişti. Ata binmekte, her türlü silâhı kullanmakta mâhirdi. Güzel san'atların şiir, mûsıkî ve hat gibi üç sahasında da eserler vermekle ünlenmişti. Devletin içinde bulunduğu vaziyeti tamamen görmekte, gençliğinin ilk senelerindeki haşmetli günleri yeniden tahakkuk ettirmek için hazırlanmış bulunmaktaydı.

Cülûs töreninden sonra yayınladığı bir hatt-ı hümayûn, onun bu konudaki büyük gâyesini ortaya koymaktadır. Bunda “*zevk ü safâ ve rahatı kendümüze harâm eylemişizdir.*” diyerek, ceddi Kanûnî gibi “*biz-zât gazâ vü cihada niyyet*” ettiğini ilân ediyor; “*dîn ü devlet ve hizmet-i ibâdullah*” için çalıştığını açıkça bildiriyordu.

Sultan II. Mustafa Han Gazi

DİZİN

I, II, III, ...

- I. Ahmed 17, 119, 141, 183
I. Mustafa 17, 18, 73, 76, 87,
176
II. Ahmed 327, 341, 343,
344
II. Bâyezîd devri 299
II. Ferdinand 26
II. Murad 316
II. Mustafa 343, 346, 353,
367, 368, 370
II. Osman 19, 20, 22, 29,
55, 64, 66, 157, 226
II. Selîm 32, 195
II. Süleyman 308, 324, 327,
341
III. Partenios (Rum Patriki)
246
III. Mehmed 308, 313
III. Murad 53
III. Mustafa 55
III. Partenios (Rum Patriki)
246
III. Sigismond (Lehistan
kralı) 40
IV. Mehmed 150, 217, 223,
303
IV. Murad 74, 89, 90, 104,
113, 128, 137, 138, 140, 142,
154, 155, 163, 206
XI. Papa İnnocent 287
XIV. Louis (Fransa kralı)
266, 282, 285, 332, 359

A

- Abaza 79, 80, 81, 85, 91,
92, 93, 95, 97, 98, 99, 100, 112,
114, 115, 117, 118, 119, 120,
149, 156, 157, 188, 223, 249,
250, 251, 279, 311
Abaza kuvvetleri 95, 99, 100
Abazavârî kavuk 119
Abbas Ağa 94
Abbas, Şah 93, 94, 95, 97,
109, 116, 122
Abdî (Nişancı) 255
Abdî Paşa, (Budin Beylerbe-
yi) 300, 301
Abdullah Çelebi, (İstanbul
Kadısı) 64
Abdurrahman Şeref 177
Abdülazîz Efendi, (Karaçe-
lebizâde) 38, 97, 154, 160, 210,
211, 214, 218, 221, 222, 226
Abdülazîz Efendi, (Müftî)
232, 233
Abdülaziz, Şeyh (Fas Sulta-
nı) 28
Abdül Fettâh Paşa (Kaptân-ı
Derya) 368
Abdülkaadir-i Geylânî
(Şeyh) 97, 175
Abdülkerim Efendi, Yahni-
kapan (Defterdar) 107
Abdünnebî, (Nebî) Gürcü
222, 223, 224, 225

Abdürrahim Efendi, (Şeyhülislam) 208, 210, 211, 212, 213, 225

Abdürrahim Sarıbabazâde (Kayserili Şeyh) 100

Acem 94, 95, 98, 124, 130, 171

Acem Burcu (Bağdad) 108

Acem Elçisi 184

Acem kumandanı 97

Acem kuvvetleri 154, 164

Acem Ordusu 96, 164, 171

Acem seferi 168

Acem Şahı 94, 95

Acemi Oğlanı 86, 220

Acemi Oğlanlar Ocağı 53

Acemler 22, 96, 161, 173

Adana 114, 276

Adana Beylerbeyi (Mehmed Paşa) 328

Adana Sancakbeyleri 205

Afrika 104, 186, 194, 195, 214, 230

Ağa Kapısı 64, 65, 87

Ağa Rıza (İran elçisi) 78

Ağrıboz (Eğriboz) adası 316, 358

Ağrıboz kalesi 317

Ağrıboz savunması 317

Ahed Efendi (Kafzâde) 60

Ahıska 114, 115

Ahizâde Hüseyin Efendi (Şeyhülislam) 134, 138, 152, 155

Ahmed Ağa, (Silâhdar) 148

Ahmed Ağa, Rahikî (Kapıcılar Kethüdası) 82

Ahmed Efendi, (Viyana'da bulunan Osmanlı elçisi) 84

Ahmed Efendi, Cânibî, (Defterdar) 335

Ahmed Efendi, Hezârîfen, 181

Ahmed Efendi, Taşköprülü, (*Mevzuâtü'l-Ulûm* müellifi) 33

Ahmed Han, (Erdelân Hâkimi) 126, 164

Ahmed I. 17, 119, 141, 183

Ahmed II. 327, 341, 343, 344

Ahmed Paşa, (Hezârpare) 202, 209

Ahmed Paşa, (Melek) 225, 226, 228, 230

Ahmed Paşa, (Sadrazam) 207

Ahmed Paşa, Ankebut (Girit Serdarı) 266

Ahmed Paşa, Çerkes (Silistre valisi) 322

Ahmed Paşa, Ekmekçizade (ikinci vezir) 28

Ahmed Paşa, İstanköylü, (Tunus Beylerbeyi) 28

Ahmed Paşa, Küçük, Paşa (Şam Beylerbeyi) 150, 161, 164

Ahmed Paşa, Nişancı 60

Ahmed Paşa, Seydî (Budin Beylerbeyi) 245, 246, 252, 253, 255

Ahmed Paşa, Tarhuncu (Sadâret Kaymakamı) 234, 235, 236, 237, 238, 240

Ahmed Paşa, Voynuk (Kapdân-ı Deryâ) 204, 221, 225

Ahmed, Küçük 97

Ahmed, Şehzade (IV. Murad'ın oğlu) 370

Akdeniz 15, 28, 34, 37, 78, 120, 128, 184, 187, 195, 282, 350, 353, 358, 359, 362

Akkapı (Bağdad) 170

Akkerman 193

Aksaray 336

Alâeddin Tepesi (Konya) 158

- Alay Köşkü 179
 Alem-i Şerif 110, 231
 Alexandre (Eflâk Voyvoda-
 sı) 39
 Ali Ağa, 93
 Ali Ağa, Harputlu (Yeniçeri
 Ağası) 311
 Ali Ağa, Haseki 196
 Ali Ağa, Kara (Yeniçeri Ağa-
 sı) 64, 65
 Ali Bey, (Lika Sancak Beyi)
 201
 Ali Mehmed Han 112
 Ali Paşa (Anadolu Beylerbe-
 yi) 168
 Ali Paşa (Arabacı) 332
 Ali Paşa (Karaman Beyler-
 beyi, Doğancı) 44
 Ali Paşa (Rumeli Beylerbe-
 yi, Arslan Paşazade) 170, 174
 Ali Paşa, (Canbolatoğlu) 79
 Ali Paşa, (Kaptân-ı Deryâ)
 227
 Ali Paşa, (Trabzon Beylerbe-
 yi) 349
 Ali Paşa, Bıyıklı (Tuna Kap-
 danı) 328, 338
 Ali Paşa, Çalık 332, 336
 Ali Paşa, İstanköylü, Güzel-
 ce, Çelebi (Sâdrazam) 28, 29,
 34
 Ali Paşa, Kemankuş 85, 87,
 91, 98
 Ali Paşa, Köse, (Erdel Ser-
 darı) 253, 256
 Ali Paşa, Sürmeli, (Trablus-
 şam valisi) 338, 346, 347
 Ali Paşa, Vardar 203, 204
 Ali, Cin (Sipâhi zorbası)
 138
 Alman 40, 44, 166, 262,
 272, 284, 286, 330, 251, 360,
 364
 Alman askeri 279
 Alman bayrağı 44
 Alman idaresi 364
 Alman murahhasları 360
 Almanlar 16, 260, 363
 Almanya 79, 181, 184, 193,
 198, 275, 358, 359
 Altı Bölük Ağaları 146, 147
 Altunköprü 105
 Amasya, -lı 24, 50, 167, 168
 Amasyalı Ömer Efendi 24,
 50
 Anabolı 299, 334
 Anadolu 35, 38, 42, 50, 51,
 54, 59, 64, 65, 78, 79, 80, 82,
 84, 85, 87, 98, 100, 101, 105,
 108, 110, 112, 114, 117, 124,
 130, 144, 145, 149, 163, 168,
 170, 175, 188, 193, 194, 195,
 202, 203, 205, 207, 210, 214,
 222, 223, 225, 226, 228, 234,
 235, 238, 239, 240, 243, 249,
 251, 255, 262, 273, 276, 279,
 310, 314, 321, 328, 340, 341
 Anadolu Beylerbeyi 101,
 110, 114, 117, 124, 163, 168,
 170, 188, 195, 203, 279, 328,
 341
 Anadolu birliği 78
 Anadolu isyanı 84, 114
 Anadolu kadıları 144
 Anadolu kazaskeri 38, 210,
 234
 Anadolu sekbanı 51
 Anglo-Amerikan 16, 363
 Ankara Kalesi 85
 Antalya 251
 Anteb 79
 Anthoine, P. Fr. (Portekizli
 rahip) 116
 Apaffy 256, 257
 Arabistan 240, 251
 Arap Aşîret Reîsleri 121

- Arapça 341
 Arasta 312
 Ârif Çelebi, (Mevlâna Der-
 gâhı Postnişi) 169
 Arko kalesi 104
 Arnavutluk 296, 298
 Arpalık 24
 Arslanhâne 131
 Ashâb-ı Kirâm 29, 176
 Âsitâne 165
 Aslan Paşa, Can (Silistre Va-
 lisi) 252
 Astrahan 192, 215
 Astroloji 37
 Asya 16, 222, 272, 363
 Atâî, Nev'izâde 89
 Atina 302, 305
 Atmeydanı 59, 137, 141,
 148, 150, 209, 220, 240, 242
 Atpazarı 336
 Avlonya 170, 177, 323
 Avlonya sancak beyleri 170
 Avrupa 5, 15, 16, 26, 27, 37,
 47, 57, 58, 104, 160, 175, 181,
 183, 184, 186, 192, 193, 198,
 222, 230, 243, 245, 248, 249,
 253, 256, 257, 261, 262, 265,
 266, 271, 274, 277, 279, 282,
 283, 285, 286, 287, 288, 290,
 291, 295, 296, 299, 302, 306,
 309, 313, 314, 315, 316, 317,
 324, 357, 358, 360, 362, 363,
 367, 369
 Avrupa devletleri 15, 16,
 27, 57, 104, 175, 183, 279, 283,
 287, 324, 360, 362, 363
 Avrupa elçileri, 192, 222
 Avrupa kuvvetleri 262, 302
 Avrupa seferleri 271
 Avrupalılar 287
 Avusturya 26, 27, 33, 44,
 84, 184, 193, 223, 253, 254,
 256, 257, 260, 261, 262, 263,
 265, 266, 271, 277, 282, 283,
 284, 285, 286, 287, 288, 290,
 294, 295, 296, 297, 299, 300,
 302, 305, 313, 315, 316, 317,
 318, 319, 320, 321, 322, 324,
 326, 328, 330, 331, 332, 335,
 338, 339, 347, 348, 349, 350,
 351, 353, 354, 355, 356, 357,
 358, 360, 361, 364, 365
 Avusturya cephesi 300, 315,
 317, 318, 349
 Avusturya harbleri 44
 Avusturya istilâsı 313
 Avusturya kuvvetleri 256,
 261, 262, 297, 319, 321, 330,
 354
 Avusturya ordusu 262, 296,
 315, 319, 322, 330, 348, 350,
 351, 355
 Avusturya sürüleri 316
 Aya Dimitri 197
 Aya Todorî (Ada) 195
 Ayak Divanı 62, 137, 140,
 145, 242
 Ayakapısı 150
 Ayamavri Kalesi 298, 361
 Ayasofya 60, 61, 77, 176,
 213, 244, 312
 Ayazma Kapısı 254, 336
 Aydın 100, 130
 Azak 187, 349, 351, 352,
 353, 358
 Azak Denizi 187, 369
 Azak Kalesi 165, 166, 167,
 168, 186, 215, 348, 349, 353,
 365
 Azak müdafileri 349, 352
 Azak Türk garnizonu 352
 Azamet Giray 315
 Azamiye (Bağdad) 108,
 170, 175, 224
 Azep Ağası 92

Aziz Mahmud Hüdâî Der-
gâhı 63

Aziz Mahmud Hüdâî Efendi
32, 50, 89, 91, 114, 119

B

Baba Cafer zindanı 64
Baba Ömer (Karahisar'da
âsi) 130

Babadağı 103, 276, 281
Bâb-ı Âli 29, 93, 101, 104,
165, 166, 248, 256

Bâb-ı Hümâyûn 20, 131,
231

Bâb-ı Meşihat 57
Babofça palankaları 261

Bâbüssaâde 132
Baclan aşireti 122

Bağdad 83, 92, 93, 94, 95,
96, 97, 98, 105, 106, 108, 109,
110, 111, 112, 115, 117, 120,
121, 122, 123, 124, 125, 126,
127, 154, 158, 167, 168, 170,
171, 172, 174, 175, 176, 178,
179, 250

Bağdad baruthanesi 175
Bağdad Beylerbeyliği men-
şuru 95

Bağdad kalesi 170, 172
Bağdad kuşatması 95, 108,
124, 125, 127, 178

Bağdad muhasarası 108
Bağdad ovası 122

Bağdad seferi 120, 167, 176,
179

Bağdad serdarı 93
Bağdad vak'ası 92

Bağdad valiliği 92, 93, 115,
172

Bahâî Efendi (Şeyhülislam)
225, 233, 235

Bahçekapısı 141

Baki Paşa (Defterdar) 24,
25, 60, 105

Bakû 178
Bakube 175

Balizade (Şeyhülislam) 245
Balkan kavimleri 274

Baltacılar 140, 151
Baltık Denizi 36, 37

Balyemez topu 115, 160,
205, 322

Banat eyâleti 347, 348, 351,
356, 357, 361

Banat sahrası 354
Barbaros 195

Baron de Goes (Nemçe elçi-
si) 259

Baron Molar (Avusturya se-
firi) 56

Basra 110, 354
Basra Körfezi 186

Battal Gazi (Seyidgazi) 168
Batucina mevkii 319

Bavyera 184, 291, 316
Bâyezîd Câmii 177

Bâyezîd II. devri 299
Bâyezîd, Şehzade (I. Ah-
med'in oğlu) 74, 137, 162

Bayram Ağa (Yeniçeri Ağa-
sı) 87, 91

Bayram Paşa 87, 131, 146,
148, 154, 157, 158, 163, 167,
168, 169

Baysungur (Hind Hüküm-
darı) 116

Beç 177, 288, 291, 292, 293
Beç kapısı (Budin) 177

Bedel-i Nüzûl (vergi) 320
Bedesten 312, 368

Bega 350, 354
Bekir Çelebi (Mevlana Der-
gâhı Postnişi) 169

Bekir Paşa (Anadolu Beyler-
beyi) 328

Bekir Paşa (Temeşvar valisi)
 165
 Bekir Subaşı, Paşa 95, 96,
 97
 Bektaş Ağa (Ocak ağası)
 221, 226, 229, 230
 Bektaş Han (Safevî kuman-
 danı, Ermeni dönmesi) 170,
 173, 175
 Belgrad 259, 261, 262, 265,
 287, 288, 295, 315, 316, 317,
 319, 321, 322, 328, 330, 333,
 334, 337, 338, 339, 340, 346,
 347, 348, 350, 351, 354, 357,
 359, 360, 367
 Bender Kalesi 334
 Berberî korsan teknesi 177-
 178
 Beris (Avusturya elçisi) 259
 Berzence palankası 261
 Besarabya 39, 40
 Beşiktaş 59, 127
 Bethlen Gabor (Erdel Voy-
 vodası, Macar Kralı) 26, 29, 30,
 48, 84, 164
 Beyaz Rusya 252
 Beyazıt, (semt) 63
 Beylerbeyi Kasrı 149
 Beypazarı 85
 Beyşehir Sancak Beyliği 225
 Beyşehir Sipâhileri 130
 Beyt-i Mükerreme 128
 Beytül-mâl-i müslimîni 59,
 146
 Bihlu Kalesi 354
 Birecik 167
 Bitpazarı 312, 368
 Bizans 54, 103, 194
 Bizans devri 103
 Bizans istilâsı 194
 Boğaz 34, 103, 113, 155,
 184, 204, 243, 256, 359
 Boğaz istihkâmları 256

Boğaz kaleleri 103
 Boğdan 29, 30, 47, 149,
 156, 193, 248, 293, 298, 317,
 337
 Boğdan kuvvetleri 30
 Boğdan voyvodalığı 29, 47,
 149, 156, 248, 293
 Boğdanlılar 48
 Bohemya Protestanları 26,
 27
 Bolu 167
 Borçkay 248, 256
 Bosna 167, 201, 229, 276,
 296, 298, 358
 Bosna beylerbeyi 41, 44,
 113, 156, 201, 298, 354
 Bosna valiliği, -Valisi 149,
 165, 245, 319
 Bosnasaray 357
 Bostan Paşa (Kerkük valisi)
 93, 114
 Bostancıbaşı 64, 190
 Bostancılar 60, 61, 65, 72,
 151, 209, 371
 Bozcaada 200, 243, 246,
 247
 Bozkır sipâhileri 130
 Böğürdelen Kalesi 322
 Brandenburg 262
 Bucaş Anlaşması, -Sulhü
 270, 278
 Budin Beylerbeyi 44, 165,
 168, 200, 227, 252, 253, 286,
 288, 294, 296, 300
 Budin muhâfızı 165
 Budin müdâfleri 300
 Buhara 112
 Bujon Kalesi 298, 299
 Bulgurlu 188, 189, 215
 Bursa 54, 64, 83, 85, 154,
 243, 244, 250, 251, 310, 336,
 367, 369

C
 Câfer Ağa (Sipahi ağası) 148
 Câfer Paşa (Belgrad muhafızı) 324, 337, 338, 348
 Cami-i Cedîd (Sultanahmed) 75
 Canbeg Giray (Kırım Hanı) 24, 30, 39, 42, 45, 85, 101, 119, 166
 Canpolatzâde (Celâli) 161
 Caprara, Kont Albert 286, 287, 347, 351
 Catherine (Bethlen Gabor'un karısı) 164
 Cebelhâne 158, 167, 168
 Cebel-i Lübnan Dürzîleri 150
 Celvetiyye Tarikati 119
 Cengiz Sülâlesi 22
 Cennetoğlu 100, 101, 114
 Cerrahpaşa 60, 336
 Cezayir 104, 186, 195, 238, 282, 353
 Cezayir beylerbeyleri 193
 Cezayir donanması 104
 Cezayir filoları 197, 266
 Cezayir gemileri (kadirga-kanyon) 221
 Cezayir Yeniçeri Ağası 266
 Cezzin 150
 Charles de Lorraine, Duc (Avusturya Başkumandanı) 290
 Charles Fourier 55
 Chodkiewicz (Litvanya Umumi Valisi) 40
 Cibali kapısı 150
 Cicelli 266
 Ciğerdelen 294
 Cihan Şah (Hindistan Hükümdarı) 238
 Cinci Hoca 190, 215, 217, 190

Cisr-i Mustafa Paşa konağı 346
 Cizre 24
 Cizvit, -ler 26, 35, 120, 279, Cizye 130, 186, 191, 320, 367
 Comenias (Çek âlimi) 248
 Cornaro, Venedikli (Ada kumandanı) 197
 Cülâb mevkii 169
 Cülek ordugâhı 136
 Cülûs bahşîşi 182, 207, 209, 210, 217, 218, 222, 223, 308, 309, 316, 325, 327, 328, 343, 346
 Cülûs töreni 343

Ç
 Çaldıran 123, 162
 Çalık Dervîş (Sipahî zorbası) 138
 Çanakkale 200, 221, 238, 247
 Çanakkale Boğazı 199, 204, 227, 238, 243, 245
 Çankırı 205
 Çar ordusu 302
 Çehrin kalesi 275, 276, 279, 280
 Çemhal düzlüğü 124
 Çernigof 252
 Çeşme, -Limanı 82, 191, 195, 340
 Çeşmî Efendi Sarayı 151
 Çınar Vak'ası 241, 242
 Çingene adası 337
 Çorbacılar 142
 Çorum Sancak Beyleri 328

D
 Dağ Kapısı (Diyarbakir) 93
 Dalmaçya 195, 201, 257, 296, 298, 314, 339, 361

Dalmaçya Valisi 298
 Darbhâne 85, 91, 130, 309,
 321, 331, 3
 Dârüssaâde Ağası 33, 41,
 60, 62, 189, 304
 Dârüssaâde Kapısı 62
 Dâvud Paşa, Kara (Sadra-
 zam) 66, 68, 69, 73, 74, 75, 77,
 78, 81, 82
 Dâvutpaşa Ordugâhı 36,
 156
 Değirmenler 236, 237
 Delak 121
 Deli İlâhi (Asi sipahilerin
 reisi) 130, 148
 Denizli 101
 Derbend 115, 178
 Derguzin 124
 Dersaâdet 78, 84, 93, 97,
 107, 112, 118, 217, 225, 303
 Dertenek kalesi 176
 Derviş Ağa (Yeniçeri Ağası)
 66, 69, 77
 Derviş Mehmed Paşa (Kap-
 dân-ı Deryâ) 238, 239
 Derviş Paşa (Diyârbekir
 Beylerbeyi) 169, 238
 Dervişân 152, 229
 Devlet Giray (Kırım Hanı)
 30, 322, 353, 369
 Dicle 92, 96, 111, 121, 122,
 125, 126, 154
 Dilâver Paşa 25, 45, 59, 60,
 63, 136
 Dinyeper (Özü) 35, 276
 Dinyester (Turla) 30, 40,
 45, 275, 276, 281
 Dîvân 23, 31, 36, 45, 62, 81,
 83, 84, 85, 86, 106, 110, 112,
 113, 117, 124, 125, 128, 131,
 134, 137, 139, 140, 144, 145,
 146, 147, 148, 160, 165, 183,
 191, 192, 193, 218, 222, 223,

226, 227, 228, 234, 236, 240,
 242, 248, 253, 256, 257, 259,
 261, 270, 271, 280, 281, 282,
 283, 284, 288, 317, 335, 341,
 347, 352, 360
 Dîvân, Hâletî Azmîzâde 60,
 89, 128
 Divân-ı Hümâyûn 36, 113,
 131, 144, 145, 147, 165, 183,
 192, 193, 222, 227, 228, 257,
 284, 341, 352, 360
 Divanyolu 255, 277
 Diyâle Nehri 171
 Diyârbekir 24, 42, 44, 45,
 79, 93, 95, 105, 111, 114, 115,
 117, 125, 126, 129, 135, 136,
 154, 157, 162, 166, 169, 243
 Diyârbekir Valiliği 135, 154
 Doğan Geçidi Boğazı 113
 Don nehri 187
 Donanma-yı Hümâyûn 197,
 345, 349, 353, 368
 Doroşenko (Kazak Hatma-
 nı) 270, 273, 278
 Duâgûyân 229
 Duc de Cray (komutan) 337
 Duraklama devri 193, 214
 Dürzî 49, 150
 Düstûrü'l-İnşa, Sarı Abdullah
 Efendi 89

E

Ebû Rişoğlu (Arap Emîri,
 Çöl Emîri) 169, 171
 Ebû Saîd Mehmed Efendi
 (Şeyhülislam) 191
 Ebubekir Hz. 26
 Edebali Türbesi (Eskişehir)
 168
 Edirne 38, 48, 156, 157,
 250, 255, 265, 268, 270, 271,
 274, 276, 281, 286, 287, 294,
 303, 304, 310, 317, 318, 319,

321, 324, 327, 328, 333, 335,
337, 338, 339, 340, 346, 348,
350, 351, 354, 357, 360, 368,
370, 371
Edirne Vak'ası 368
Eflâk 47, 118, 149, 156,
248, 252, 293, 298, 317, 337
Eflâk Voyvodası 39, 46, 149
Ege Denizi 349
Eğri (=Eger= Er- lau) Kale-
si, 302, 313
Eğri 313, 314, 315
Eisensburg Muhâedesi (An-
laşması) 264
Ejderhan 178
Ekoş Borçkay (Erdel Prensi)
248
Elmas Mehmed Paşa (Sad-
razam) 347, 351, 355
El-Me'mûn 178
Emetullah Gülnûş Sultan
262
Emirgân 184
Emîrgüne-oğlu, Yusuf Paşa
161, 183
Emîrû'l-Mü'minîn 79
Enderûn 91, 134
Engürüs memleketi (vilaye-
ti) 316, 340
Erdel Diyet Meclisi 248
Erdel haracı 248
Erdel Krallığı 248, 322
Erdel Serdarlığı, -Serdarı
248, 253
Erdelân Hâkimi 123, 126,
164
Erdelliler 165, 253
Ergene Köprüsü 276
Ermeni, -ler 157, 170
Erzincan 117
Erzurum 25, 79, 80, 83, 85,
92, 100, 114, 115, 117, 118,
136, 158, 159, 160, 163, 188

Erzurum Beylerbeyliği 100
Erzurum kadısı 114
Erzurum valisi 154, 188
Erzurûmî (Erzurumlu) Fey-
zullah Efendi 310, 368
Erzurumlu Nef'i 89
Es'ad Efendi (II. Osman'ın
hocası) 91, 226, 235
Es'ad Efendi (Şeyhülislam)
17, 33, 38, 50, 56, 59, 60, 63, 70
Eski Saray 63, 66, 177
Eskişehir 130, 168
Eskişehir Kadısı 168
Esklavonya 322
Esnaf teşkilâtı 179
Estergon 299
Etienne Bethlen 164
Eugen de Savoie (Prens)
355
Evkaf 75
Evliyâ Çelebi 157, 177, 179,
265
Eytâm ve erâmil 229
Eyüp Câmîi (Eyüp Sultan,
Eyüp) 17, 50, 82, 91, 217, 323
Eyyâm ve Takvîm, Müneccim
Mehmed 128

F

Fahreddin Paşa, (Dürzi
Emîri) 49, 150
Fâizî Efendi Kafzâde 63
Farsça 341
Fas 28, 79, 104
Fatih 54, 60, 151, 328, 336
Fatih Câmîi 60, 86, 151,
191, 234
Fâzıl Ahmed Paşa, Köprülü
(Sadrazam) 257, 259, 262, 266,
267, 270, 276, 277, 320, 368
Fâzıl Paşa (Kapdân-ı Deryâ)
202

Felemenk 183, 332, 333,
335, 357, 359, 360
Fenike 221
Ferdinand II. 26
Feriol (Fransa elçisi) 359
Feyzi Efendi Kadızâde, 75
Feyzullah Efendi (Şeyhülis-
lam) 347, 368, 369, 370, 371,
373
Fezleke, Kâtip Çelebi 124,
156
Firat Nehri 121
Filistin 194, 195
Floransa 32, 333
Floransa korsan gemileri
206
Florya 206
Foça 221, 353
Francesco Morosini 269
Francesco Mocenigo Ami-
ral, (Venedikli) 333
Fransa 27, 84, 120, 183,
193, 198, 262, 266, 282, 283,
285, 287, 316, 328, 332, 335,
359
Fransız donanması 282
Fransız elçisi 120
Fransız gemileri 266
Fransız kuvveti 268
Fransız sefiri 283, 285, 359
Fransız,- lar 262, 266, 271,
272, 282, 283, 285
Friedrich (Saksonya Duka-
sı) 27, 350

G

Gabella Kalesi 339
Galata Kulesi 181
Galata Mevlevihânesi 89,
177
Galata Sarayı 150, 218
Galata Zindanı 64
Galiçya 273

Galland A., (Fransız müelli-
fi) 271
Ganîzâde Nâdirî 89
Gazalî 58
Gelibolu 221, 247
Gelincik 312
Gence 106
Georges Chmidnidei 279
Georges Rakoczy, Rakoçi
(Erdel prensi) 248, 252
Ghika 252
Girit adası 195, 195, 198,
199, 200, 202, 203, 204, 214,
218, 221, 225, 227, 228, 236,
238, 241, 257, 266, 267, 268,
270, 298, 333, 334
Girit ahâlisi 194
Girit meselesi 198, 255,
266, 269
Girit muharebeleri 251,
269, 282
Girit seferi 194, 266
Girit serdarı 200, 201, 221,
235, 241, 266, 334
Girit-İstanbul yolu 243
Giritliler 194
Granbusa kalesi 269
Gratiani (Boğdan voyvoda-
sı) 29, 30
Grenard 287
Gubârî Efendi (Nakîbü'l-Eş-
raf) 60, 62, 86
Gülenber Kalesi 122, 126
Güle 338
Gülnûş Sultan 262, 275
Gümölcine valiliği 103
Gürcistan 105, 106, 370
Gürcü 77, 78, 82, 83, 88,
91, 98, 105, 106, 108, 112, 129,
130, 148, 222, 223, 224, 225,
234, 235, 305

H
 Habil Efendi (Budin Kadısı)
 33
 Habsburglar 290
 Hacı Bektaş 80, 81, 245,
 246
 Hacı Giray 294
 Hacıoğlupazarı, - Kışlağı
 275, 280
 Hadice Muazzez Hanım
 (Şehzade Ahmed'in annesi)
 186
 Hâfız Paşa 93, 94, 95, 97,
 105, 106, 108, 109, 110, 111,
 112, 114, 127, 131, 133, 134,
 170, 179
 Haleb 42, 44, 59, 111, 112,
 114, 126, 154, 159, 169, 171,
 239, 240, 251, 276
 Haleb beylerbeyi 28, 108,
 120, 122, 161, 188, 281, 323,
 330
 Haleb kışlağı 114
 Haleb valiliği 188, 239, 249,
 272, 276
 Halef Han 174
 Hâletî Efendi (Azmizâde)
 60, 89, 128
 Haliç 34, 103
 Haliç donanması 34
 Halife 79, 81, 92, 102, 104,
 112, 131, 137, 139, 145, 173,
 194, 199, 209, 212, 213, 220,
 224, 230, 231, 294, 318,
 Halil Ağa, (Yeniçeri Ağası)
 79
 Halil Paşa 20, 24, 25, 32, 39,
 78, 83, 91, 112, 114, 115, 117,
 123, 125, 126, 136, 154, 299,
 321, 323, 330, 334
 Hama 240
 Hamideli Sancak Beyi 328

Hammer 15, 28, 36, 49, 56,
 88, 89, 103, 108, 115, 150, 151,
 169, 177, 178, 197, 215, 252,
 261, 270, 276, 292, 362
 Hanefi (Anadolu Kazaskeri)
 210
 Hanikin 175
 Hanya 196, 200, 267, 334
 Hanya kalesi 195, 197, 333
 Hanya limanı 227
 Haremeyn 104, 234
 Hasan (Mimar) 179
 Hasan Ağa, (Köprülü Meh-
 med Paşa'nın biraderi) 368
 Hasan Ağa, Kara (Abaza)
 250, 251
 Hasan Ağa, Küçük 175
 Hasan Ağa, Mehter 242
 Hasan Ağa, Yeniçeri Ağası
 170, 175
 Hasan Bey-zade 89
 Hasan Çelebi, (ilk defa füze
 tecrübesinde bulunan şahıs)
 181
 Hasan Halife, (Yeniçeri Ağa-
 sı) 131, 137
 Hasan Paşa 105, 119, 120,
 128, 196, 200, 249, 250, 340,
 371
 Hasanâbâd 123
 Hasankale 117, 127
 Hasankeyf 105
 Haseki 17, 48, 69, 186, 196,
 208
 Haseki Sultan (II. Osman'ın
 annesi) 48, 186
 Hasip Paşa (Karaman valisi)
 108
 Hasoda Köşkü 327
 Hasodalılar 327
 Hassan Âdil, İştipli 89
 Hâşimî Çelebi 34

Hatman (=Ataman, Kırım tatarlarının reîsine verilen ünvan) 35, 237, 252, 270, 273, 274
 Hazar 178
 Heisler, General 322
 Hemedan, -Muahedesi 120, 122, 123, 127
 Hendek (Kandiye) 194, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 221, 225, 227, 267, 268, 269, 270, 276, 277, 305, 306, 316, 333, 336
 Hersek 101, 339
 Heusler (Alman kumandanı) 351
 Hristiyanlar 27, 28, 41, 70, 84, 194, 198, 246, 256, 269, 270, 277, 285, 296, 302, 313, 316, 357, 358, 360, 362, 363, 365, 367, 369
 Hırka-yı Saâdet Odası 371
 Hırvatistan 354
 Hızır Paşa, Mihâlzâde Kara (Vidin beylerbeyi) 30
 Hicaz 51, 116, 342
 Hille 110, 122, 125, 126
 Hilvan 124
 Hind hükümdarı 170
 Hind Moğolları 177, 178
 Hind padişahı 112
 Hindistan 116, 150, 238
 Hollanda 288, 358
 Hollanda hükümdarı 335
 Horasan 97
 Hotin kalesi 38, 46, 47
 Hotin muhasarası 66
 Hotin seferi 34, 47, 56, 79
 Hoy 162
 Hulefâ-yı Kirâm 92
 Hulefâ-yı Râşidîn 124
 Hurşid (=Güneş) 37

Hükümdar, (Machiavel'in eseri) 176
 Hünkâr Câmii 197, 270
 Hüsameddin Giray 166
 Hüseyin Ağa, Koca 245
 Hüseyin Efendi, Ahizâde 134, 138, 152, 155
 Hüseyin Efendi, Safranbolulu Cinci Hoca 190, 215, 217
 Hüseyin Efendi, Şâmî 213
 Hüseyin İbni Sefer 71
 Hüseyin Lorî 124
 Hüseyin Paşa (Dişlek) 101, 114, 115
 Hüseyin Paşa 31, 115, 146, 148, 170, 279
 Hüseyin Paşa, (Amca-zâde) 344, 346, 354, 357, 359, 364, 366, 368
 Hüseyin Paşa, (Banyalukalı) 119
 Hüseyin Paşa, (Deli) 200, 201, 202, 204, 205, 221, 225, 235, 241, 251, 253, 255, 270
 Hüseyin Paşa, (Küçük) 114
 Hüseyin Paşa, (Mere) 74, 75, 76, 77, 78, 83, 85, 86
 Hüseyin Paşa, (Mezomorta) 321, 345, 346, 349, 353, 367, 368
 Hüseyin Paşa, (Nasûh Paşa-zâde) 165, 188, 189
 Hüseyin Paşa, (Ohrili) 34, 61, 64, 66
 Hüseyin Paşa, (Sadrazam) 44, 45, 67
 Hüseyin Paşa, (Sarı) 275, 288, 293
 Hüseyin Paşa, (Topal) 319, 332
 Hüseyin Paşa, (Yekçeşm) 93, 95

Hüseyn, Fetvacı (Zorba)
309, 310, 311
Hüsrev Ağa, (Yeniçeri Ağa-
sı) 100, 105
Hüsrev Paşa 105, 106, 110,
112, 117, 120, 121, 122, 123,
125, 126, 127, 129, 130, 135,
136, 137, 141, 148, 170

I

İlgün 251
Irak 97, 105, 176, 342

İ

İbn-i Sefer 51
İbrahim Ağa, Samsoncubaşı
196, 370
İbrahim Edhem, Sofî 18
İbrahim Efendi (Cerrahpaşa
vaizi) 60
İbrahim Efendi (Rûznâme-
ci) 169, 177
İbrahim Efendi, Kâtip (Hat-
tat, Gülzâr-ı Savab adlı eserin
muellifi) 179
İbrahim Paşa 101, 260
İbrahim Paşa, (Anadolu
Beylerbeyi) 341
İbrahim Paşa, (Bosna Bey-
lerbeyi) 201
İbrahim Paşa, Çelebi (Eğri-
boz muhafızı) 316, 317
İbrahim Paşa, Kara (Sadra-
zam) 299
İbrahim Paşa, Kör (Hazîne-
dâr) 170
İbrahim Paşa, Mısırlı-zâde
449, 344
İbrahim Paşa, Şeytan (Şam
Beylerbeyi) 278, 279, 297, 299
İbrahim Paşa, Şişman (Ha-
leb valisi) 276, 278

İbrahim Paşa, Uzun (Budin
Beylerbeyi) 286, 288, 293, 294
İbrail 252
İbretnâme, Solak Hüseyn
Tağî 51
İbşir Mustafa Paşa, (Haleb
valisi)
İbşir Paşa 203, 218, 239,
240
İçoğlanlar, -Odası 62, 73,
74, 132, 218
İkinci Dünya Harbi 16, 363
İlba (=Lemberg) 273, 276,
315, 334
İlhanlılar 57
İlmiye sınıfı 57, 156, 349,
373
İlyas Paşa 149
İlyas Paşa, (Anadolu Beyler-
beyi) 108, 110
İlyas Paşa, (Rumeli Beyler-
beyi) 117, 149
İlyas Paşa, Hacı, (Anadolu
valisi)
İmâm-ı Âzam Hazretleri 97
İmâm-ı Âzam kapısı, (Bağ-
dad) 173, 174
İmâm-ı Âzam türbesi 110,
124, 170, 172
İmâm-ı Âzam'ın kabri 170
İmamkulu Han, Bahâdır
(Özbekler padişahı) 112
İmrahor Köşkü, (Kâğıthane)
152
İnâyet Giray Han (Kırım
Hanı) 166
İncirli adası 267
İnebahtı 334, 361
İnebahtı limanı 302
İngiliz 48, 70, 335
İngiliz kraliyet makamı 58
İngiliz sefiri 48, 233

İngiltere 16, 27, 84, 100, 183, 233, 296, 332, 333, 335, 357, 358, 359, 360, 363
 Innocent XI. (Papa) 287
 İnönü konağı 168
 İpek haracı 25
 İpsara 203
 İran 22, 24, 25, 28, 37, 38, 78, 93, 94, 105, 106, 108, 112, 116, 123, 141, 153, 158, 163, 164, 167, 170, 171, 175, 176, 178, 353
 İran elçisi 25, 94, 115
 İran muhafızları 121
 İran ordusu 106, 110, 124, 154
 İran seferi 25, 166, 167
 İran sefiri 25, 94, 183, 222
 İran Şahı 23
 İranlılar 25, 93, 95, 105, 154, 163, 174
 İsa (Hz.) 168
 İsakçı 38, 39, 272, 280, 281, 334
 İsakçı konağı 276
 İsfahan 123
 İskender Çelebi 206
 İskender Köprüsü 291
 İskenderiye 196
 İslâm Giray Han, (Kırım Hanı) 192, 239
 İslâm kültürü 153
 İslâmiyet 23
 İsmail (yer) 103, 128
 İsmail Ankaravî, Şeyh (Galata Mevlevîhanesi Postnişi, Mesnevî şârihi) 89
 İsmail Efendi, (Azak Müftüsü) 349
 İsmail limanı 128
 İsmail Paşa (umûm müfettiş) 251

İsmail Paşa, (vezir-i âzam) 314
 İsmail Paşa, Çelebi (Karaman Beylerbeyi) 328
 İsmail Paşa, Ispanakçı 333
 İsmail Paşa, Nişancı 311
 İspanya 27, 120, 177, 184, 193, 198, 223, 262, 288, 358, 360
 İspanyol kuvvetleri 262
 İspel ovası 275
 İspirlonga kalesi 269
 İstanbul 22, 23, 25, 26, 28, 32, 34, 37, 48, 49, 50, 54, 55, 56, 64, 66, 69, 79, 80, 81, 83, 84, 85, 91, 92, 93, 97, 98, 101, 102, 103, 105, 107, 110, 111, 112, 115, 116, 117, 118, 120, 126, 127, 128, 129, 130, 135, 136, 137, 140, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 161, 162, 163, 165, 166, 167, 168, 169, 174, 175, 176, 177, 181, 184, 185, 187, 188, 189, 191, 192, 198, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 212, 214, 217, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 227, 231, 232, 233, 235, 238, 239, 240, 242, 243, 244, 246, 251, 254, 255, 257, 265, 267, 277, 280, 283, 286, 301, 302, 303, 304, 309, 310, 311, 312, 314, 315, 316, 322, 323, 324, 325, 328, 333, 336, 337, 341, 346, 359, 365, 366, 368, 369, 369, 371, 372
 İstanbul dükkânları 312
 İstanbul hükûmeti 80
 İstanbul muahedesi 366
 İstanbul yangını 150, 254, 336
 İstanbul zelzelesi 204
 İstanbullular 244

İstavroz Bahçesi 149
 İstirya 184, 260
 İstiska (hydropisie) hastalığı 324
 İstolni Belgrad 288, 315
 İsveç 120, 156, 164, 193, 248
 İsveçliler 193
 İştirâ (vergi) 320
 İtalya 32, 184, 198, 259, 260, 288
 İtalya akınları 195
 İtalyan 265
 İzmir 84, 233
 İzmir konsolosu 84
 İzmit 117, 154, 176, 188, 224, 365
 İznik 154
 İzvornik 319
 İzzeddin Keykâvus (Selçuklu hükümdarı) 158

J

Jean Sobieski (Viyana muhasarasında Avrupa kuvvetleri kumandanı) 273, 274, 278, 291, 292

K

Kâbe 59, 60, 127, 128
 Kadırgalar 107, 120
 Kadızâde 60, 151, 153, 177, 227, 233, 234, 246, 370
 Kafkasya 35
 Kahire 54
 Kahlenberg tepeleri 293
 Kahraman Paşa (Kamaniçe muhâfızı) 251
 Kâhyâ Bey 220, 230
 Kal'a-i Sultaniye 247, 310
 Kalabria sâhilleri 184
 Kalavun Paşa (Maraş Beylerbeyi) 98, 99

Kalemiye sınıfı 177
 Kalender Uğrusu (Subaşı Kethüdası) 69
 Kamaniçe 40, 41, 238, 277, 298, 302, 315, 333, 334, 373
 Kamaniçe kalesi 272, 314
 Kandiye 194, 200, 201, 202, 203, 205, 206, 227, 267, 268, 269, 270, 276, 277
 Kandiye cephaneliği 268
 Kandiye kalesi 204, 205, 269
 Kandiye kuşatması 225, 225, 277
 Kandiye muhâfızı 333, 336
 Kandiye muhasarası 203, 221, 225, 270
 Kandiye müdafaası 267
 Kandiye müdâfileri 227, 316
 Kaniye 262
 Kaniye kalesi 321
 Kantemir Mirza (Kantimur) (Nogay emiri) 30, 31, 42, 44, 45, 103, 128, 166,
 Kanûn-ı Osmanî 141
 Kanûnî 47, 53, 115, 122, 141, 176, 233, 259, 265, 286, 287, 290, 325, 341, 343
 Kanûnî türbesi 341
 Kapıağası 182
 Kapıkulu askeri 19, 38, 42, 45, 45, 46, 50, 51, 53, 54, 58, 60, 73, 129, 276, 309, 367
 Kapıkulu Ocakları 93, 236
 Kapıkulu süvarisi 330
 Kara Ali, Ağa 64, 65
 Kara Ali, Cellâd 212
 Kara Çavuş (Ocak ağası) 212, 220, 224, 230, 231
 Kara Murad (Ocak ağası) 220,
 Karabağ 106

Karabaş Efendi (Hâce-i Sultânî, Ömer Efendi'nin kardeşi, Mekke kadısı) 52

Karaçelebi-zâde Abdülazîz Efendi (Şeyhülislam) 38, 154, 160, 210, 211, 214, 218, 221, 222, 226, 229, 238, 243

Karadeniz 39, 47, 77, 78, 98, 103, 107, 128, 187, 215, 352, 353, 359

Karaharman 107

Karaharman Zaferi 107

Karahaydaroğlu 223

Karahisar 130, 169

Karakollukçular 49, 125

Karaman 42, 108, 148, 276, Karaman Beylerbeyi 44, 105, 117, 328

Karanlıkkapı (Bağdad) 170, 171, 173

Karasu Köprüsü 100

Karçukay Han (Tebriz kumandanı) 24

Karesi 100

Karlofça 329, 360, 369

Karlofça Muâhedeşi 357, 360, 362, 363, 364, 365, 366, 369

Karpos (Sırp sergerdesi) 320

Kars kalesi 176

Kaschau kalesi 286

Kasım (Sultan) 137

Kasım Ağa (Mimar) 241, 244

Kasım Han (Musul kumandanı) 97

Kasım, Burun (İran elçisi) 25

Kasım, Şehzade (I. Ahmed'in oğlu) 74

Kasr-ı İftariye 216

Kasr-ı Şîrîn 124, 175, 176

Katırcıoğlu (Beyşehir sancak beyi) 224, 225

Kâtip Çelebi 18, 51, 53, 54, 61, 100, 124, 126, 151, 154, 156, 159, 179, 183, 191, 208, 222

Katolik 26, 27, 194, 270, 282, 283, 284, 285, 365

Katolik zulmü 365

Katoliklik 26

Kavala 268

Kaya Sultan (IV. Murad'ın kızı) 187

Kayseri 99, 100, 117, 168, 188, 328

Kayseri Sancak Beyleri 328

Kayserili Şeyh 100, 117

Kazak 39, 40, 41, 44, 102, 103

Kazak birliği 271

Kazak çeteleri 103

Kazak filosu 120

Kazak Hatmanı 252, 270, 273, 274, 278, 279

Kazak kalpağı 31

Kazak müfrezesi 45

Kazak şaykaları 103, 107, 124, 128

Kazak taarruzları 140

Kazak tasallutları 113, 156

Kazaklar 29, 30, 34, 35, 47, 78, 83, 103, 166, 183, 186, 187, 192, 215, 237, 270, 271, 275, 276, 353

Kazan 32, 192, 215

Kazaskerler 75, 87, 104, 235, 305, 320

Kazdağı 100

Kâzımıye 170

Kazova 98

Kazvin 123, 124

Kefe 101, 102, 317, 349

Kefe Valisi 113

- Kel Pîrî (zorba) 309
 Kemâleddin Efendi, (Rumeli Kazaskeri) 33, 38
 Kemâleddin Efendi, Taşköprülüzâde (*Mevzûâtü'l-Ulûm* mütercimi) 89
 Kemyanoş 256
 Kenan Paşa 128, 226, 229, 243, 251
 Kerbelâ 81, 94, 106, 110, 122, 298
 Kerç Boğazı 353
 Kerkük 93, 105, 106, 114, 121
 Kıbrıs 91, 155, 187, 194
 Kıbrıs vergisi 187
 Kılburnu 28
 Kılıç Burnu (Hanya) 195
 Kınalıoğlu (Aydın'da âsi) 130
 Kırım hanedanı 22
 Kırım hanı 24, 30, 39, 42, 45, 85, 113, 157, 166, 187, 192, 215, 238, 239, 252, 272, 273, 276, 279, 280, 281, 290, 291, 292, 293, 294, 298, 315, 317, 337, 348, 349, 369
 Kırım hanlığı 32, 47, 119, 259, 271, 366
 Kırım kuvvetleri 41, 291, 317, 330, 331, 334, 337, 339
 Kırım meselesi 101, 103, 140
 Kırım süvarileri 30, 238, 248, 276, 291, 293, 331, 351
 Kırım şehzadesi 22
 Kırım Tatarları 35, 126, 166
 Kırımlılar 351
 Kızılbaş 94, 95, 96, 97
 Kızlarağası 19, 29, 50, 51, 63, 67, 194
 Kiev 302
 Kiklad adaları 353
 Kili 128
 Kilidülbahir 256
 Kilis 328
 Kisamo kalesi 200
 Klausenburg 252
 Koçanya 167
 Koçhisar Ovası 126
 Koçi Bey 53, 177, 179
 Koğacı Dede Türbesi (Sultanselim) 191
 Komanova Kralı 321
 Komorn 288
 Komorn kalesi 288, 299
 Konya 99, 114, 130, 136, 158, 167, 169, 179
 Kosova 321
 Koyun adaları 344, 345, 346
 Koyun akçeleri 76
 Köprü Kapısı (Bağdad) 170
 Köprülû 234, 239, 240, 241, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 251, 253, 255, 256, 257, 259, 276, 304, 306, 310, 311, 320, 326, 342, 368
 Kör Ali (Eskişehir'de âsi) 130
 Kör Hüseyin Paşa 279
 Kör Ovası 158
 Körbey 251
 Köse Şâbân (İskilip'te âsi) 130
 Kösem Mâhpeyker Sultan 17, 90, 206, 217
 Köstence 107
 Köstendil 170, 196
 Krakov 248
 Kubbealtı vezirleri 112
 Kul Kethudâsı 224
 Kuloğlu (Yeniçerilerden) 82
 Kumbara imâlâthânesi 267
 Kumburnu kalesi 247
 Kumru (Sipâhi zorbası) 148
 Kur'an-ı Kerim 46, 142

- Kurşunlu Han (Darphane)
130
Kurt Paşa 247
Kusûf hadisesi 37
Kuşkunkıran mevki 154
Kuşlar Kalesi 94
Kuyruklu Yıldız 23
Kuyucu Murad Paşa türbesi
157
Küçük Çekmece 34, 155
Kürd beyleri 121, 164
Kürdistan 122, 161
- L**
La Haye 266
Ladislas (Sigismond'un
oğlu) 40
Ladjin kalesi 275
Ladjin ordugâhı 275, 276
Lârende sipâhileri 130
Leh (Zaporoy) Kazakları 34,
35
Leh hanedanı 279
Leh hükümeti 288
Leh kuvvetleri 31, 46
Leh müstahkem mevkileri
42
Leh ordusu 32, 40, 315, 334
Lehistan 29, 30, 32, 34, 35,
36, 40, 44, 46, 47, 78, 83, 84,
113, 120, 156, 157, 183, 223,
239, 270, 271, 273, 274, 275,
276, 278, 279, 286, 295, 296,
298, 302, 314, 315, 317, 334,
335, 360, 361
Lehistan cephesi 32, 298,
302, 315, 317, 334
Lehistan Diyet Meclisi 274
Lehistan heyeti 83
Lehistan hükümeti 361
Lehistan Kazakları 78, 83
Lehistan Kralı 35, 40, 47,
239, 275, 279

- Lehliler 103, 156, 271, 272,
274, 275, 276, 373
Lemberg 273, 276, 315, 334
Leopold 260, 284, 288, 290,
358
Limni 243, 246, 247
Lippa Fethi 347
Lippa Kalesi 347
Logoş Kalesi 248
Loristan 124
Lorraine Dukası 292
Louis XIV. (Fransa kralı)
266, 282, 285, 332, 359
Lugoş 348
Lugoş Kalesi 348
Lugoş Zaferi 347, 372
- M**
Macar arazisi 338
Macar asilleri 284
Macar Kralı 26
Macar Krallığı 164, 165, 284
Macar, -lar 33, 35, 40, 164,
165, 256, 283, 284, 285, 286,
314, 319, 338, 361, 364, 365
Macaristan 284, 294, 296,
299, 302, 304, 313, 314, 322,
328, 330, 331, 339, 340, 353,
359, 361, 364
Machiavel (*Hükümdar* adlı
eserin müellifi) 179
Madame de Gomez 37
Madrid 223
Mağrav Han (Gürcü prensi)
106, 115
Mağrib 282, 283
Mağrib Ocakları 282
Mağşûş akçe 241, 242
Mahmud Han (İran Sefiri)
222
Mahmud Paşa 354
Mahmudoğlu (Sipâhi zorba-
sı) 138

Makam-ı Hilâfet 183, 370
 Makam-ı Meşihat 215
 Maliye 75, 185
 Malkara 83, 222
 Malta 178, 194, 195, 202,
 206, 267, 295, 311, 333, 334,
 340, 344, 345, 360
 Malta donanmaları 267
 Malta şövalyeleri 194
 Maltepe ordugâhı 154
 Manastır adası 128
 Manfredonya 32
 Manisa 101, 149
 Mansûrî Nogayları 166
 Maraş 85, 93, 117, 276
 Maraş Beylerbeyi 79, 98,
 115
 Maraş Valisi 108, 114
 Mardin 97, 126
 Maroş, -Nehri, -Suyu 332,
 347, 361
 Marquis de Nointel (Fransız
 sefiri) 285
 Mathias (Avusturya impa-
 ratörü)
 Mavrokordato Efendi, İsker-
 letzâde 360
 Maximilian (Bavyera Elek-
 törü) 316
 Medâyin 122
 Medîne 104, 232
 Mehmed Ağa, (Azep Ağası)
 92, 96
 Mehmed Ağa, (Haseki) 69
 Mehmed Ağa, (Sadaret Ket-
 hudası) 101
 Mehmed Ağa, (Silâhdar)
 255, 265
 Mehmed Ağa, Fındıklılı (Si-
 lahdar) 373
 Mehmed Ağa, Mihalıçlı Sarı
 (Yeniçeri Kethudâsı) 99

Mehmed Efendi, (Bostanzâ-
 de) 60, 91
 Mehmed Efendi, (Hatib) 96
 Mehmed Efendi, (Yeniçeri
 Kâtibi) 117, 121
 Mehmed Efendi, Debbağzâ-
 de (Şeyhülislam) 191, 314
 Mehmed Efendi, Kadızâde
 233
 Mehmed Efendi, Münecim
 128
 Mehmed Efendi, Râmi (Reîs-
 sülküttâb) 360
 Mehmed Efendi, Seyyid
 (Nakîbü'l-Esrâf) 128
 Mehmed Efendi, Vânî (II.
 Mustafa'nın hocası) 370
 Mehmed Giray Han (Kırım
 Hanı) 22, 85, 101, 102, 187,
 192, 252
 Mehmed Halife (*Târih-i Gıl-
 mânî*'nin müellifi) 139, 220, 224
 Mehmed III. 308, 313
 Mehmed IV. 150, 217, 223,
 303
 Mehmed Kethüdâ 99
 Mehmed Paşa (Kaptân-ı
 Deryâ) 203, 238, 239, 243
 Mehmed Paşa (Sadrazam)
 200
 Mehmed Paşa, (Adana Bey-
 lerbeyi) 328
 Mehmed Paşa, (Bosna bey-
 lerbeyi, Özü Kumandanı) 144,
 462, 113, 354
 Mehmed Paşa, (Diyarbakır
 Valisi) 290
 Mehmed Paşa, (Kaatil) 224
 Mehmed Paşa, (Kefe Beyler-
 beyi) 101
 Mehmed Paşa, (Sadrazam)
 146, 148, 154, 347, 351, 355,
 370

Mehmed Paşa, (Serdâr-ı Ekrem) 159, 162, 187

Mehmed Paşa, Abaza 79, 92, 98, 117, 118, 156, 157

Mehmed Paşa, Boynueğri (Sadrazam) 235, 242

Mehmed Paşa, Cağalazade 85

Mehmed Paşa, Çerkes 98, 105

Mehmed Paşa, Debbağ (Bosna Beylerbeyi) 41, 357

Mehmed Paşa, Fındık (Kandiye muhâfızı) 333, 334

Mehmed Paşa, Gürcü 78, 82, 83, 88, 91, 98, 105, 108, 112, 130, 234, 235, 305

Mehmed Paşa, Hâfız 79

Mehmed Paşa, Kara (Haleb Beylerbeyi) 265, 281, 293, 296

Mehmed Paşa, Karakaş (Budın valisi) 23, 33, 44

Mehmed Paşa, Köprülü 244, 255, 306, 368

Mehmed Paşa, Küçük (Yanova Sancak beyi) 256, 290

Mehmed Paşa, Öküz (Sadaret Kaymakamı) 25, 28

Mehmed Paşa, Pîr (Sivas Beylerbeyi) 37

Mehmed Paşa, Satırcı 75

Mehmed Paşa, Sofu (Sadaret Kaymakamı) 17, 24, 209, 211, 221, 222

Mehmed Paşa, Sultanzade (Şam Valisi) 191, 198

Mehmed Paşa, Tabaniyassı (Sadrazam) 140, 154, 165, 166

Mehmed Paşa, Tayyar 93, 98, 99, 100, 108, 129, 166, 169, 172

Mehmed Paşa, Tiryaki, Sarımsak (Niğbolu Beyi) 30

Mehmed Paşa, Topal, (Kapdân-ı Deryâ) 247

Mehmed, Köse (Yeniçeri Ağası) 138

Mehmed, Küçük (Zorba) 256, 309

Mehmed, Okçuzâde 89

Mehmed, Rum, (Sipâhî) 130, 138

Mehmed, Sivâsî 60, 177

Mehmed, Şehzade (I. Ahmed'in oğlu) 186, 209

Mehmed, Şehzade (IV. Murad'ın oğlu) 33

Mehterhâne-i hümâyûn 330, 348

Mekke 29, 52, 104, 127, 232, 318, 367

Mekke Kadılığı 52

Mekke-i Mükerreme 127, 318, 367

Mendeli 175

Menteşe Sancakbeyi 328

Mercan çarşıları 368

Merzifonlu 277, 295

Mesnevî 89

Mes'ûd Efendi (Şeyhülislam) 243, 244

Mes'ûd Efendi, Hocaâde 234

Meşaleler 139, 154

Meşâyih 117, 152, 229

Meşhed-i Ali 122

Meşihat 24, 57, 60, 91, 134, 191, 215, 226, 347

Meteorit 23

Mevlâna Dergâhı 158

Mevlevihâne 167

Mevzuâtü'l-Ulûm, (Taşköprülü Ahmed Efendi) 33, 89

Meydan Ağaları 242

Mısır 50, 51, 54, 91, 98,
107, 170, 172, 177, 194, 221,
227, 234, 251
Mısır altınları 367
Mısır Çarşısı, -Yangını 323
Mısır gemileri 238
Mısır Valisi 75, 86
Midilli 349
Mihail Feodoroviç, (Rus
Çarı) 166
Mihaliç 217
Mihaliç hassı 336
Mihribân 122, 123, 164
Mihribân kalesi 122
Mihribân zaferi 122
Mîrî İskender Çelebi Bahçe-
si (Florya) 206
Mocenigo, Kör Kaptan 247,
333, 334
Moğollar 57
Mohaç 302, 328, 330, 338
Moldavya Voyvodası 42
Molla Ali, Habeşî (Rumeli
Kazaskeri) 38
Montecocculi, Mareşal 256,
260, 262, 264
Mora 101, 215, 296, 298,
299, 314, 334, 353, 358, 361,
365
Mora cephesi 299
Morosini (Kandiye Müdâfii)
268, 269, 298, 316, 317
Moses Szkely 164
Moskof 366
Moskof elçisi 101
Moskova 192, 215, 238, 352
Moskova Grandükleri 32
Muâviye, (Emevî Halifesi)
194
Mukaddes İttifak 287, 295,
298, 299, 316, 335, 345, 350,
353, 357, 360, 367
Murad Ağa 196, 207, 221

Murad Ağa, (Trablusşam
Beylerbeyi) 161
Murad Giray Han (Kırım
Hanı) 281, 290, 291, 292, 293
Murad II. 316
Murad III. 53
Murad IV. 74, 89, 90, 104,
113, 128, 137, 138, 140, 142,
154, 155, 163, 206
Murad Paşa 110, 111, 224,
226, 227, 238
Murad Paşa, (Kaptân-ı Der-
yâ) 238, 240
Murad Paşa, (Kuyucu) 157
Murad Paşa, (Ocak ağası)
221
Murad Şehzade 17, 81, 86,
88
Murtezâ Paşa 48, 98, 100,
128, 135, 136, 154, 157, 163,
168, 251, 349
Mûsâ Çelebi, (Musâhip)
131, 137, 138
Mûsâ Paşa, (Budin Beyler-
beyi) 168
Mûsâ Paşa, Kara 202
Mûsâ, (Tabîb) 38
Mushaf-ı Şerif 98, 142, 213
Mûsikî 177, 227, 341, 343
Muslihüddin (Ocak ağası)
212
Muslihüddin Ağa, (Sekban-
başı) 158
Muslihüddin Ağa, Kara 209
Mustafa Ağa, Hacı (Kızlara-
ğası) 19, 29
Mustafa Ağa, Kara Çavuş
Mustafa Çelebi, Kâhyâ Bey
(Ocak ağası) 220
Mustafa Efendi (Meşihat
Kâhyası) 60
Mustafa Efendi, Bolulu
(Şeyhülislam) 251

Mustafa I. 17, 18, 73, 76, 87, 176
 Mustafa II. 343, 346, 353, 367, 368, 370
 Mustafa III. 55
 Mustafa Paşa Câmîi 197
 Mustafa Paşa Çarşısı 150
 Mustafa Paşa Köprüsü 371
 Mustafa Paşa, (Haleb Beylerbeyi) 108
 Mustafa Paşa, (Kaptân-ı Deryâ) 168
 Mustafa Paşa, (Silahdar) 184, 187
 Mustafa Paşa, Bozoklu (Özü Muhafızı) 315, 336, 337, 338
 Mustafa Paşa, Canpultazâde 128
 Mustafa Paşa, Daltaban 357, 368, 369
 Mustafa Paşa, Defterdâr 127, 137
 Mustafa Paşa, Fındık (Bosna Beylerbeyi) 298, 321
 Mustafa Paşa, İbşir (Haleb Valisi) 239
 Mustafa Paşa, Kafadar 102
 Mustafa Paşa, Kaplan (Haleb Valisi) 259, 260, 261, 273, 275
 Mustafa Paşa, Kara (Merzi-fonlu) 91, 172, 184, 186, 190, 191, 277, 278, 280, 286, 292, 294, 295, 307
 Mustafa Paşa, Lefkeli (Sadrazam) 77
 Mustafa Paşa, Parmaksız (Trablusşam Beylerbeyi) 122
 Mustafa Paşa, Softa (Başdefterdâr) 131
 Mustafa Paşa, Zurnazen (Sadâret Kaymakamı) 241, 304

Musul 93, 97, 106, 121, 126, 164, 167, 169, 170, 175
 Musul Kalesi 126
 Mühr-i Hümâyûn 44, 83, 105, 114, 131, 172, 189, 221, 226, 236, 239, 241, 246, 256, 303, 309, 336, 357
 Müneccim, -başı 18, 128
 Münşeât, Azmîzâde Hâletî 128
 Müntehabât-ı Tevârih (Nasûh Paşazâde Hüseyin Paşa'nın oğlunun yazdığı eser) 189

N

Nâdirî 89
 Nahşâ Adası 227
 Naîmâ 18, 37, 51, 52, 54, 56, 57, 61, 65, 66, 70, 72, 75, 76, 77, 91, 92, 93, 96, 97, 99, 102, 106, 108, 115, 118, 120, 121, 125, 129, 130, 132, 134, 139, 148, 150, 151, 152, 159, 160, 165, 183, 191, 203, 205, 206, 211, 217, 221, 222, 228, 232, 234, 239, 241, 246, 249, 255
 Nakîbü'l-Eşraf 60, 62, 86, 128, 327
 Nalkıran 350
 Nallı Mescid 190
 Narenta suyu 339
 Narh usûlü 185
 Nârin Kule (Bağdad Kalesinin iç kısmı) 173
 Nasîhat-nâme 184
 Nasuh Ağa, (Sekbanbaşı) 60, 61
 Nasûh Paşa, (Budin Beylerbeyi) 165, 188, 190, 215
 Nasuh Paşa-zade gailesi 188, 190, 215

Navagiero (Venedik kumandanı) 197
 Navarin 195, 299
 Naxos Dukalığı 29
 Necef 94, 110
 Nef'î (Şair) 48, 89, 127, 157, 177, 179
 Nefir-i âm (Vergi) 319, 320, 321, 342
 Nemçe çasarı 260, 284
 Nemçe elçisi 259
 Nemçe kumandanı 338
 Nemçe kuvvetleri 329, 330
 Nemçe ordusu 329, 331, 337
 Nemçe seferi 259
 Nemçe,-ler, 259, 262, 266, 282, 284, 285, 301, 322, 330, 333, 337, 338, 350, 353, 357, 358
 Nergisî (Şair) 89
 Neşâtî (Şair) 34
 Neuhausel (=Uyvar) 260, 264
 Nev'î (Hüseyin İbn-i Sefer) 51, 71, 76, 89
 Nev'izâde Atâî 89
 Niğbolu 30, 348
 Niğde 85, 99, 167
 Nijerya 104
 Nikefor Fokas (Bizans imparatoru) 194
 Nîmrah 122
 Niş 319, 321
 Nişancı Abdî (Müverrih) 255, 305
 Nişancı Ahmed Paşa 60
 Nişancı İsmail Paşa 311
 Nişancı-zade 89
 Nizâmî sınıfı 177
 Nogay Paşa (Haleb Beylerbeyi) 122, 123

Nogay Paşa (Maraş Valisi) 108
 Nogay süvarileri 32
 Nogay, -lar 30, 31, 42, 44, 45, 103, 108, 122, 123, 166
 Novigrad 201, 261
 Novigrad Kalesi 261
 Novoberda 321
 Nüfûs Tahrîri 163, 186

O

Ocak Ağaları 38, 67, 68, 146, 147, 207, 209, 210, 212, 217, 220, 221, 223, 224, 230, 232, 234, 239, 241, 242, 310, 311
 Ocaklılar 81, 150, 230
 Oğuz Han 79, 373
 Ohri 196
 Olimpos Dağı 305
 Orange hânedanı 335
 Ordu-yı Hümâyûn 39, 120, 123, 145, 161, 170, 176, 259, 260, 262, 272, 275, 276, 281, 288, 290, 328, 329, 337, 338, 339, 347, 350, 351, 354, 356, 360
 Orta Asya 15, 112
 Orta Cami 63, 65, 67, 81, 82, 208, 209, 231
 Ortodoks 194, 246
 Oruç Ovası 79
 Osman Ağa, Alemdar 110
 Osman Efendi, (Tokat Defterdarı) 105
 Osman Efendi, Seyyid (Ulemâdan) 226, 313
 Osman Genç (I. Ahmed'in oğlu) 20, 22, 24, 33, 49, 50, 54, 56, 66, 68, 73, 79, 122, 125, 130, 138, 139, 151, 208, 213
 Osman II. 19, 20, 22, 29, 55, 64, 66, 157, 226

Osman Paşa, Çiftelerli
(Anadolu Beylerbeyi) 188

Osman Paşa, Yeğen (Sadrazam) 303, 314, 315, 317

Osman Paşa-zâde Ahmed
Paşa 297

Osman Vak'ası 132

Osman, Cadı (Sipâhî zorbası) 148

Osmanlı Donanması 128,
199, 228, 300, 344, 345, 358

Osmanlı Ordusu 23, 25, 30,
33, 41, 44, 52, 97, 98, 106, 111,
122, 123, 124, 126, 154, 161,
167, 197, 248, 259, 267, 270,
280, 287, 290, 330, 340, 347,
348, 350, 351, 355

Osmanlı sıhhiye teşkilâtı
160

Otağ-ı Hümâyûn 36, 158,
168, 170, 173, 351

Otuz Sene Harpleri 193

Oyluk 329

Ö

Ömer Ağa, Samsoncu 231

Ömer Efendi, Amasyalı (II.
Osman'ın hocası) 24, 29, 41,
49, 50, 52, 59, 60, 64

Ömer Nuri (Bağdad Kadısı)
96

Ömer Paşa (Batum Beylerbeyi) 106, 319

Ösek 259, 262, 288, 302,
322, 331, 357

Özbek Hükümdarı 112, 318

Özbekler 112, 177

Özü Kalesi 28, 113, 187

Özü, (Dinyeper) 35, 276

P

Palankalar 47, 261, 273,
276, 351

Pançova 347, 350, 354

Papa 15, 267, 275

Papa Donanması 333

Papa XI. İnnocent 287

Papalık 198, 202, 206, 288,
295, 340, 344, 345, 360

Parmakkapı 191

Partenios III. (Rum Patriki)
246

Pasin 162

Patrik 84, 246

Payas 120

Peçevî 41, 42, 51, 54, 65, 79,
89, 93, 105, 118

Pertev Paşa'nın kızı 56

Petervaradin 339, 350, 354

Petro 273, 349, 352, 353,
358, 365

Peygamber 21, 23, 37, 48,
49, 50, 109, 110, 121, 134, 142,
146, 147, 212, 231, 233, 235,
275, 287, 294, 305, 312, 325,
344, 349

Piyâle Paşa (Kaptân-ı Der-
ya)

Podolya 273, 275, 276, 278,
315, 361

Polonya 248

Preveze 298

Priştine 320

Prizren 320, 321

Protestanlar 26, 27, 284,
285

Pрут 30

R

Raab (Yanikkale) 262, 263,
264, 276, 286, 328, 331

Raab suyu 262, 263, 328,
331

Racine (*Bajazet* adlı piyesin
yazarı) 162

Radul Scherban (Eflâk Voyvodası) 39, 46
 Râfızîler 96, 97
 Rakka Eyaleti 94
 Rakoçi (Erdel Prensi) 164, 165, 193, 248, 252, 257
 Râmi Mehmed Efendi (Reîsülküttâb) 360
 Râmi Paşa (Sadrazam) 370
 Râmi semti 369
 Râşid (Müverrih) 255, 277, 280, 315, 332, 354, 355, 356, 358, 366
 Ravza-i Resûlullah 194
Ravzatü'l-Ebrâr (Abdülazîz Efendi) 160, 214
 Receb Ağa 207
 Recep Paşa, (Damad) 78
 Recep Paşa, Arap (Macar Serdarı) 319
 Recep Paşa, Topal (Kaptân-ı Derya) 83, 98, 101, 102, 107, 120, 128, 129, 132, 133, 134, 137, 138, 140, 155, 303
 Regensburg 184
 Remâhiye 122
 Resmo Katedrali 201
 Revan Kalesi 160
 Revan Seferi 170, 177
 Rıdvan, Gürcü (Sipahi Zorbası) 148
 Rodos 85, 101, 192, 194, 206, 221, 332
 Roma 15, 23, 120, 178, 194, 272, 280, 362
 Romalı imparatorlar 272
 Rostov şehri 187
 Rûhullah Efendi (Bursa kadısı) 244
 Rum 90, 120, 130, 138, 196, 246, 270, 365
 Rum Mehmed (Konya'da âsi) 130, 138

Rumeli 35, 87, 114, 144, 149, 186, 189, 255, 276, 310, 314, 320, 321, 331, 347
 Rumeli askerleri 178, 195, 205
 Rumeli beylerbeyleri 45, 108, 117, 124, 162, 170, 174, 196, 200, 273
 Rumeli kazaskeri 33, 38, 70, 335
 Rumeli sipahileri 31, 338
 Rumeli valileri 195
 Rumlar 120, 157, 340
 Rus 35, 156, 187, 215, 252, 279, 279, 318, 353, 358, 369
 Rus birlikleri 272
 Rus cephesi 186, 302, 317
 Rus çarı 166, 167, 187
 Rus elçileri 84, 281
 Rus kuvvetleri 276, 317, 348, 351
 Rus murahhasları 361
 Rus ordusu 252, 280, 281, 317, 349, 350, 352
 Rus sefaret heyeti 84
 Rus sefiri 281
 Rus sulhü 278, 365
 Ruslar 35, 36, 183, 192, 252, 281, 349, 349, 352, 353, 366, 369
 Rusya 15, 16, 32, 35, 47, 112, 120, 156, 186, 187, 192, 193, 215, 223, 238, 239, 252, 274, 278, 279, 280, 281, 286, 295, 296, 299, 302, 314, 358, 360, 361, 363, 365

S

Sâadet Giray (Kırım Hanı) 331
 Sâdât 229, 373
 Sâdeddin Efendi, Hoca 191
 Safed 150

Safevî kumandanları 170, 173
 Safevî kuvvetleri 106, 123, 124, 173, 176
 Safevî ordusu 154, 162, 174
 Safevî zulmü 97
 Safevî, -ler 24, 25, 95, 97, 105, 106, 108, 110, 111, 114, 115, 121, 122, 123, 124, 126, 154, 162, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176
 Safi Şah (İran hükümdarı) 116, 126, 164, 175
 Sâfi Şeyh 110
 Sagredo 179
 Saint Etien Katedrali 286
 Saint-Gotthard 263, 264, 355
 Saka Mehmed (Sipahi zorbası)
 Sakarya 168
 Sakız 202, 221, 227, 232, 282, 283, 285, 340, 341, 342, 344, 345, 346
 Sakız Kalesi 340
 Sakız Limanı 346
 Saksonya 27, 262, 291, 350
 Salankamen 329, 331
 Sâlih Paşa, (Başdefterdâr) 198, 202
 Sâlih Paşa, (Bosna valisi) 165
 Sâliha Dilâşûb Sultan 186
 Sâmi Yusuf Efendi (IV. Murad'ın hocası) 178
 Samsoncu Sarı Kâtip 230
 Samsoncubaşı İbrahim Ağa 196
 Samsun 117
 San Francesco kilisesi, Yusuf Paşa Câmii (Hanya) 197
 San Lucia (Nazarta) tepesi (Kandiye) 203

San Nicola Mâbedi, Hünkâr Câmii (Hanya) 197
 San Sara Kilisesi, Mustafa Paşa Câmii (Hanya) 197
 Sancağ-ı Şerif 159, 231, 280, 293, 303, 311, 312, 319, 323, 326, 371
 Saraçhane 312, 368
 Saray ağaları 211, 232, 234, 237, 241, 242
 Saray kapısı
 Sarı Abdullah Efendi (*Düstûrû'l-İnşa*'nın müellifi) 89
 Sarı Süleyman Paşa 298, 299
 Sarıgüznel 151
 Sarıyer 103
 Saruhan 100, 328
 Saruhan Sancak beyleri 328
 Sava Nehri 322
 Savoie 355
Sebeb-i Halâs-ı Mustafa Han, Hüseyin İbn-i Sefer 51
 Seddülbahir 204, 256, 314
 Seddülislâm Kalesi 252
 Sefer ulûfesi 38
 Selânik 195, 196, 268, 305, 367, 369
 Selîm Giray (Kırım Hanı) 279, 298, 315, 317, 318, 321, 331, 337, 339, 348, 369
 Selîm II. 32, 195
 Semendire 316, 322
 Semendirek 243
 Serav Ovası 24,
 Seydi Ahmed Paşa 245, 246, 252, 253, 255
 Seydişehir sipahileri 130
 Seyid Abdülmenan (Özbek elçisi) 222
 Seyidgâzi 168
 Sıdkı Çelebi (Tezkereci) 64
 Sırça Saray 166

Sigismond III. (Lehistan kralı) 40
 Sikke 58, 85, 91, 112, 184,
 240, 309, 321, 331, 364, 367
 Silâhdar (Müellif) 274, 277,
 280, 292, 295, 299, 301, 311,
 312, 314, 319, 327, 342
Silâhdar Târîhi 325
 Silivri 304, 322, 368, 372
 Sin Kalesi 298
 Sinan Paşa (Budin valisi)
 253
 Sinan Paşa 29, 141, 145
 Sinan Paşa Köşkü 145, 147
 Sipâhi ağaları 68, 87
 Sipâhi zorbaları 130, 131,
 138, 141, 148
 Sipâhi, -ler 31, 49, 51, 53,
 58, 59, 60, 63, 64, 66, 68, 69,
 73, 76, 77, 81, 85, 86, 87, 97,
 98, 99, 100, 107, 110, 112, 127,
 130, 131, 133, 137, 138, 141,
 143, 144, 146, 147, 148, 150,
 195, 212, 218, 219, 220, 224,
 225, 231, 237, 239, 240, 246,
 338, 348, 367, 368
 Sivas 93, 98, 99, 100, 117,
 163, 167, 188, 218, 276
 Sivas beylerbeyi 37, 42, 85,
 123, 188
 Sivas valileri 93, 108, 170,
 203
 Sivâsî Efendi, Şeyh (Galata
 Mevlevîhanesi Postnişini) 177
 Siyavuş Paşa 230, 234, 241,
 242, 297, 299, 303, 304, 309,
 310, 311, 325
 Sizebolu limanı 128
 Slav, -lar 35, 187, 249, 286
 Slovakya 33, 260
 Sobieski Jean (Kumandan)
 273, 274, 275, 278, 291, 292,
 294, 298

Sofî Kulu Han 95
 Sofya 316, 319, 320, 328,
 347, 350, 354, 360
 Solak Hüseyin Tağî (*İbretnâ-
 me'nin müellifi*) 51
 Solakzâde 41, 151, 152,
 156, 213
 Stanislas Zolkiewski (Leh
 başkumandanı) 30
 Stephan Thomza (Leh düş-
 manı) 39
 Suda Kale 225
 Suda Limanı 196
 Sultan Ahmed 17, 19, 20,
 22, 23, 60, 74, 76, 90, 137, 153,
 324, 327, 371, 372
 Sultan Ahmed Câmîi (Sul-
 tanahmet Camii) 70, 75, 76, 78,
 153, 217, 220
 Sultan Mehmed 210, 217,
 223, 268, 281, 303, 304, 305,
 308, 311
 Sultan Mehmed Câmîi 139
 Sultanahmet 58, 60, 61, 74,
 75, 239, 242
 Sultanahmet kışlaları 58
 Sultanahmet meydanı 144
 Sultanahmet vak'ası 220,
 222, 224
 Sumatra adaları 79
 Suriye 49, 54, 150, 194,
 195, 342
 Süleyman Ağa (Dârüssaâde
 ağası) 33, 41, 51, 60
 Süleyman II. 308, 324, 327,
 341
 Süleyman Paşa, (Serdar-ı
 Ekrem) 302
 Süleyman Paşa, Hadım 172
 Süleyman Paşa, Salâhor 324
 Süleyman Paşa, Sarı (Leh
 Serdarı) 298

Süleyman, Şehzade (IV. Murad'ın oğlu) 162
 Süleymaniye 66
 Sünbül Ağa Vak'ası 194
 Sürre 104
 Sürsat 320, 338

Ş
 Şaban Ağa, (Cezayir yeniçeri ağası) 266
 Şâbân Ağa, İmrahor 156
 Şâhin Giray 22, 85, 101, 102, 103, 119
 Şam 42, 44, 50, 51, 54, 59, 125, 149, 150, 164, 191, 240, 251, 276, 278, 288
 Şayka 35, 39, 78, 103, 107, 128, 328
 Şebenek (Sebeniko) kalesi 201
 Şebinkarahisar 98
 Şehriban 94
 Şehrîzor 122, 126
 Şehzadebaşı 336
 Şemâmîk menzili 121
 Seyhülislam 17, 20, 21, 24, 33, 38, 49, 50, 56, 59, 60, 63, 70, 75, 81, 86, 91, 104, 131, 134, 138, 152, 155, 156, 162, 166, 167, 168, 175, 177, 191, 205, 208, 209, 210, 212, 213, 225, 226, 229, 230, 233, 243, 244, 245, 251, 310, 314, 320, 327, 347, 368, 369, 370, 371, 373
 Şeyhzâde Efendi (Fetvâ Emîni) 118
 Şiîler 93, 94, 96, 175
 Şirvan 106
 Şukka (vergi) 359

T
 Tabîb Mûsâ (Anadolu Kazaskeri) 38,
Tâcü't-Tevârih 191
 Tahmasb Kulu Han 115, 161
Târih-i Gilmânî, Mehmed Halife 139
Târih-i Râşid 293
Târih-i Taberî 239
 Tarsus 328
 Tasavvuf erbabı 153, 234, 370
 Tatar akınları 192, 358
 Tatar askeri 126, 292, 317
 Tatar aşiret 366
 Tatar çapulcuları 31
 Tatar Hanı 24, 42, 183, 192, 248, 339, 361
 Tatar kuvvetleri 126, 127, 238, 294, 302, 315, 329, 337, 353
 Tatar stepleri 252
 Tatar süvarileri 44, 361
 Tatar süvarisi 260, 360
 Tatar, -lar 31, 32, 35, 47, 102, 103, 113, 126, 156, 166, 274, 276, 281, 292, 297, 317, 322, 338, 358, 366, 369
 Tatar-ı sabâreftâr 276, 317
 Tatarpazarı 320
 Tavâşî tâifesi 83
 Tebrîz 24, 122, 162
 Teke Sancak Beyi 328
 Tekeli Paşa 201
 Temeşvar 165, 187, 324, 332, 338, 347, 350, 351, 356, 357, 367
 Temeşvar kalesi 347
 Temeşvar muhâfızı 332
 Tenos adası 238
 Tercan 162
 Tergoviş 252
 Tersane zindanları 64

- Thévenot (seyyah) 53
 Thomas Roe (İngiliz elçisi) 70
 Tımiş 354
 Tımiş nehri (suyu) 347, 348, 350
 Timar 20, 134, 149, 160, 180, 228
 Tisa Nehri 355
 Titel 348
 Toaf (Alman kumandanı) 351
 Tod 55
 Tokat 105, 115, 117, 129, 135, 167
 Tokat Kışlağı 115
 Tophane 117, 196, 236
 Topkapı 63, 69, 216, 218, 371
 Topkapı Sarayı 57, 69, 137, 179, 210, 371
 Topkapı Surları 189, 206
 Toskana (Floransa) 295, 344, 345, 360
 Tökeli İmre (Macar Kralı) 283, 284, 286, 322, 365
 Trabeçkay 252
 Trablus beylerbeyleri 171
 Trablus ocakları 282
 Trablusgarb 195, 238, 353
 Trablusşam 79
 Trablusşam beylerbeyleri 122, 161, 169
 Trabzon Valisi 338
 Transilvanya 248, 257
 Trayan (Rum imparatoru) 178
 Tüğî 89
 Tuğrakeşlik 188
 Tuna 272, 291, 292, 302, 315, 316, 321, 322, 328, 329, 338, 347, 348, 350, 354, 356, 357, 361
 Tuna donanması 329, 330, 339, 350, 354, 359
 Tunus 28, 104, 195, 238, 282, 353
 Turan ülkeleri 35
 Turhan Hadice Sultan, Haseki (Şehzade Mehmed'in anesi) 186, 244
 Turhanlılar 230
 Turla (Dinyester) nehri 30, 31, 40, 44, 275, 275, 276
 Turlulu Limanı 195
 Turnacıbaşı 68
 Tutrakan 337
 Türk kuvvetleri 184, 263, 279, 334, 346
 Türk milleti 23, 172
 Türk murahhası 360
 Türk ordusu 171, 219, 261, 269, 279, 291, 339, 350, 351, 355, 356
 Türk topçuları 268, 330
 Türk ve İslâm dünyası 22, 318
 Türk ve İslâm nüfûsu 326
 Türkiye 47, 55, 164, 176, 193, 248, 273, 278, 282, 285, 286, 335, 343, 358, 361, 365, 366
 Türkmen aşîretleri 162, 321
 U
 Ukeyle (II. Osman'ın karısı, Es'ad Efendi'nin kızı) 56
 Ukrayna 40, 46, 252, 270, 273, 274, 275, 278, 361
 Ukrayna Kazakları 353
 Ukrayna Kazakları Hatmanı 270, 278
 Ulahlar 35
 Ulemâ 19, 20, 21, 24, 37, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 70, 86, 144, 145, 152, 155, 156,

176, 189, 208, 209, 210, 212,
214, 217, 218, 219, 221, 229,
231, 241, 277, 304, 312, 313,
314, 324, 326, 349, 371

Ulûfe 20, 38, 87, 143, 229,
237, 370

Ulûfeli sınıfı 177

Ulûfesiz sınıfı 177

Unkapanı 151

Ur zaferi 317

Urfa 126

Uyvar 258, 259, 260, 261,
264, 298, 299

Uyvar fâtihî 277

Uyvar fethi 261, 262

Uyvar kalesi 257

Uyvar muhafızları 260

Uzunçarşı 312

Ü

Ümerâ 241, 250, 255, 278,
312, 319

Üsküdar 29, 34, 50, 54, 64,
98, 114, 120, 131, 133, 154,
157, 158, 168, 181, 189, 215,
224, 251

Üsküdarlı, Üsküdarî 89, 91,
119

V

Vak'a-i Erdelân 164

Vak'a-i Vakvâkiye 241, 242

Vakıa-i Osmaniye 24

Vakıf hazinesi 75

Valide Sultan 19, 57, 66, 75,
81, 83, 85, 90, 91, 119, 155,
182, 187, 206, 210, 244, 254

Van 24, 153, 154, 162, 168

Van Kalesi 153, 154

Varadin Kalesi 339

Varat 332

Varat Kalesi 252, 253

Varna 128

Varşova 273, 362

Vasvar 265

Vefa 336

Velçitrin 196

Venedik 27, 78, 84, 177,
183, 194, 196, 197, 198, 200,
201, 202, 203, 204, 206, 215,
221, 223, 227, 233, 243, 247,
257, 266, 267, 268, 269, 270,
277, 289, 295, 298, 299, 300,
302, 305, 316, 317, 333, 334,
339, 340, 344, 345, 346, 349,
350, 353, 358, 360, 361, 362,
365

Venedik cephesi 340

Venedik gemileri 177, 221,
227, 300, 345

Venedik heyetleri 360,

Venedik kuvvetleri 334

Venedik sefirleri 84

Venedikliler 200, 201, 203,
205, 221, 238, 243, 244, 267,
269, 282, 298, 316, 333, 334

Venedik-Malta-Papalık Do-
nanmaları 202

Veterani 348

Veysî (Siyer-i Veysî'nin müel-
lifi) 89, 119

Vidin 30, 322, 337

Vişegrad 296, 319

Viyana 78, 84, 164, 175,
183, 193, 255, 262, 265, 285,
286, 288, 289, 290, 291, 292,
294, 295, 306, 315, 316, 357,
358, 362

W

Watzen Kalesi 296

Wickowski (Kazak Hatma-
nı) 252

Wienerfluss (Viyana'nın do-
ğusunda nehir) 291

William 335

Y
 Yağlıkçı Emîr 312
 Yağlıkçılar Çarşısı 312
 Yahyâ Efendi (Şeyhülislam) 60, 70, 75, 81, 86, 91, 131, 134, 156, 162, 168, 175, 177, 191
 Yahya Paşa Sarayı 151
 Yalı Köşkü 324
 Yanıkkale 262, 286, 288, 293
 Yanova Kalesi 248
 Yaş şehri 30, 272
 Yavuz Sultan Selim 172
 Yedikule 59, 82
 Yemen 119, 186
 Yemişçi Mustafa (Sipahi zorbası) 138
 Yeni Câmi 60, 253, 254, 304
 Yeniçeri Ağası 65, 66, 69, 79, 100, 105, 108, 110, 131, 138, 142, 161, 170, 175, 190, 266, 311
 Yeniçeri çorbacısı 84
 Yeniçeri ihtiyarları 66, 68, 141, 142, 190, 220
 Yeniçeri kışlaları 367
 Yeniçeri Ocağı 23, 50, 53, 56, 58, 226, 245, 321, 367
 Yeniçeri Odaları 63
 Yenikale (=Zerinvar) 262
 Yeniköy 103
 Yeniseysk kasabası 36
 Yenişehir 268
 Yera Muharebesi 349
 Yerköy 103, 337
 Yerlikulu 251
 Yezîd 80, 81
 Yıldırım 23
 Yunanistan 195, 300
 Yusuf Paşa (Vali) 92, 117

Yusuf Paşa Câmii, San Francisco Kilisesi (Hanya) 197
 Yusuf Paşa, (Kapdân-ı Der-yâ) 195, 199, 333
 Yusuf Paşa, (Rumeli Beyler-beyi) 30, 45, 161, 184
 Yusuf Paşa, (Serdar) 195, 196, 198
 Yusuf Paşa, (Silahdar) 190
 Yusuf, Cadı (Zorba)

Z
 Zağarcıbaşı 171
 Zaporoy Kazakları 34, 35
 Zara Kalesi 201
 Zeâmet 20, 134, 149, 180, 236
 Zekeriyâ-zâde Yahyâ Efendi (Rumeli Kazaskeri, şair) 156
 Zemun 328, 329, 339, 354
 Zenta faciası 354
 Zeydiye imâmı (Yemen) 119
 Zeynel Han 122, 123
 Zeyneli 162
 Zeyrek Câmii 151, 336
 Zeytinburnu 349
 Zigetvar 261
 Zitvatorok anlaşması 184, 223, 259, 265
 Ziver Paşa, (Anadolu Beylerbeyi) 117
 Ziver Paşa, (Maraş Beylerbeyi) 115
 Zorawno anlaşması 278
 Zuyûf akçe 58, 61, 85, 229
 Zülfikar Ağa (Murtaza Paşa'nın kethüdası) 163
 Zülfikar Ağa (Viyana'ya gönderilen elçi) 316
 Zülüflü baltacılar 140